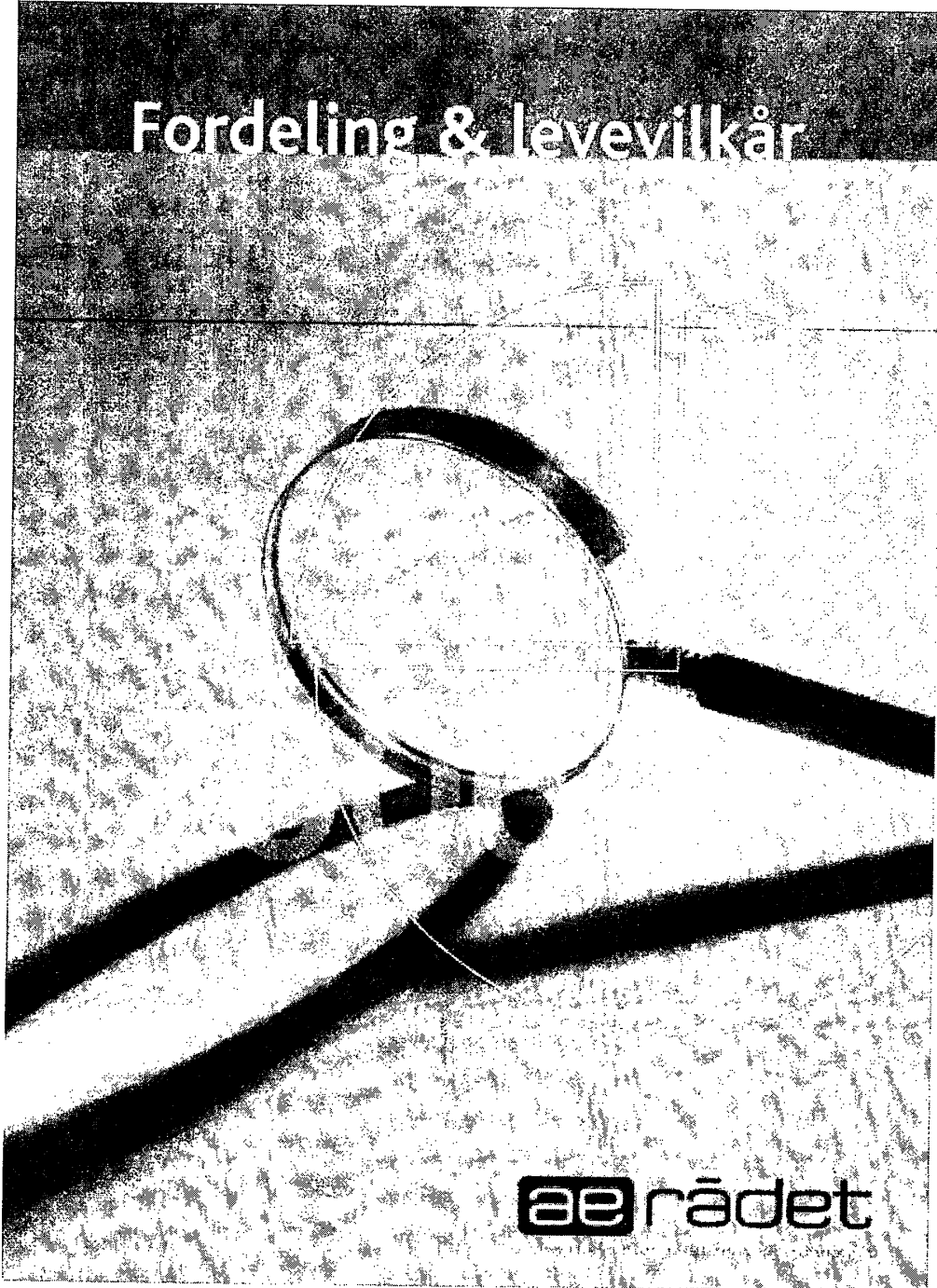

Fordeling & levevilkår

æ rådet

Indholdsfortegnelse

Rapportens hovedresultater	
Udvikling i indkomsterne	5
Boligmarkedet og forbrugsmuligheder	6
Store pensionsindbetalinger på ordninger med løbende udbetaling	7
 Kapitel 1: Udvikling i indkomster og formuer siden 1995/1996	
1. Indledning og sammenfatning	9
2. Udviklingen i den disponible indkomst	10
3. Udvikling i indkomstfordelingen 2003-2005	17
4. Indkomstmobilitet	18
5. Indkomstmobilitet for lav- og højindkomstgruppen	23
6. Formueudvikling og formuefordeling	28
 Kapitel 2: Boligmarkedet og ulighed i forbrugsmuligheder	
1. Indledning og sammenfatning	37
2. Indkomstudviklingen for ejere og lejere	38
3. Beboersammensætningen og betydningen for indkomstudviklingen	40
4. Indkomstfordelingen	46
5. Ejendomsværdiskatstop og ulighed blandt boligejere.....	48
6. Formueudviklingen for boligejere og lejere	51
7. Store forbrugsmuligheder for pensionister i ejerbolig	53
 Kapitel 3: Store pensions-indbetalinger	
1. Indledning og sammenfatning	58
2. Skattefordele ved pensionsopsparing	59
3. Lånefinansieret pensionsopsparing	60
4. Udbetaling af pension i udlandet	62
5. Beskrivelse af hvem der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt i pensionsordninger med løbende udbetalinger	63
6. Udvikling i antal personer, der indbetaler store beløb på pensionsordninger	71
7. Provenu af beskatning af pensionsindbetalinger	73

Rapportens hovedresultater

I dette års udgave af *Fordeling og levevilkår* sættes der fokus på udviklingen i og fordelingen af dels de disponible indkomster og dels formuerne. Rapporten belyser også de senere års tendens til stigende indkomstulighed med særlig fokus på forskellen mellem boligejere og personer, der bor til leje i den almene sektor. I det sidste kapitel gives der en karakteristik af de personer, der indbetaler meget store beløb på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Baggrunden for at tage dette emne op er, at det bliver mere og mere udbredt for personer med meget store formuer/indkomster at udnytte de gunstige skatteregler for pensionsopsparing.

Udvikling i indkomsterne

Stigende produktivitet og højere beskæftigelse er hovedforklaringen på, at den disponible indkomst for de erhvervsaktive aldersgrupper i gennemsnit er steget med 1,7 procent om året målt i faste priser fra 1995 til 2003. Det svarer til, at den enkelte i gennemsnit har oplevet en stigning i forbrugsmulighederne på 22.100 kr. i perioden. Indkomstfremgangen har imidlertid ikke været lige stor for alle indkomstgrupper. For eksempel er indkomsten for de fattigste 10 procent af de 25-59 årige *faldet* med 0,1 procent pr. år i perioden, mens indkomsten for de rigeste 10 procent er steget med 2,7 procent om året. Forskellen mellem rig og fattig er med andre ord blevet større. Den stigende indkomstulighed har blandt andet vist sig ved, at antallet af fattige defineret ud fra EU's fattigdomsgrænse er steget fra 166.000 personer i 1995 til 238.000 personer i 2003. Det svarer til en stigning på 43 procent på kun otte år. Hovedforklaringen på den stigende indkomstmæssige ulighed er dels de stigende boligpriser og dels stigningen i aktiekurserne, når hele perioden ses under ét.

Selvom der ikke foreligger registeroplysninger for 2004 og 2005, er der en række faktorer, der peger i retning af, at uligheden er fortsat med at stige frem til 2005. Det drejer sig først og fremmest om

de fortsat stigende boligpriser og stigningen i aktiekurserne. Dertil kommer, at både ejendomsværdiskattestoppet og lettelserne i indkomstkatten ligeledes trækker i retning af stigende indkomstulighed fra 2003 til 2005. Beregninger viser, at tendensen til stigende indkomstmæssig ulighed siden midte af 1990'erne er fortsat med uformindsket styrke i 2004 og 2005.

I løbet af et livsforløb oplever den enkelte normalt store årlige skift i indkomsten, f.eks. i forbindelse med afslutning af en uddannelse, ved ledighed, sygdom, pensionering mv. Denne indkomstmobilitet medfører, at den indkomstmæssige ulighed er mindre, når den måles over en længere årrække. Det fleksible danske arbejdsmarked med lave ansættelses- og afskedigelsesomkostninger bidrager i sig selv til en forholdsvis høj mobilitet på grund af hyppige skift mellem ledighed og beskæftigelse. Omvendt indebærer det høje dagpengeniveau – sammenlignet med andre lande – at der lægges et loft over såvel indkomstmobiliteten som uligheden i samfundet. I forhold til at tilstræbe en optimal ressourcudnyttelse kan der derfor argumenteres for, at en høj indkomstmobilitet er at foretrække. I det lys er det bekymrende, at en analyse i rapporten viser, at indkomstmobiliteten ak-

på 0,38 procent enhed, mens den generelle lettelse "kun" har været 0,27 procent enhed.

Formuen er ligeledes markant større blandt boligejere sammenlignet med lejere, herunder specielt beboere i den almen sektor. Samtidig er fremgangen, der er sket i formuerne i de seneste år, først og fremmest tilfaldet boligejeren - både fordi de har oplevet formuefremgang på grund af stigende boligpriser/friværdi, men også fordi mange boligejere har oplevet en betydelig fremgang i den finansielle formue.

Samtidig viser analysen, at formuen er højest blandt pensionister. De forholdsvist store formuer for pensionister gør det muligt for denne gruppe at have et forbrug, der oversiger den løbende indkomst, hvis formuen gradvist nedspares frem til det forventede dødstidspunkt. Ved en jævn og gradvis nedsparring af formuen viser beregninger, at forbrugsmulighederne for pensionisterne øges fra 140.000 kr. til 217.000 kr. i 2003, svarende til en potentiel forbrugsstigning på 6.400 kr. om måneden. Indregningen af formuen i pensionisternes forbrugsmuligheder medfører, at de i gennemsnit kan have et forbrug, som kun godt 20 procent af de erhvervsaktive aldersgrupper kan overgå. Det er med andre ord kun godt 20 procent af de 25-59 årige, der har en disponibel indkomst, der overstiger pensionisternes gennemsnitlige forbrugsmuligheder når formue indregnes. Hvis der udelukkende ses på pensionister, der bor i ejerbolig, er det kun 8 procent af de 25-59 årige der har en disponibel indkomst, der oversiger forbrugsmulighederne for denne pensionistgruppe. Som helhed er pensionister således meget gunstigt stillet rent økonomisk, og det kan derfor diskuteres hvor "nødvendigt", det er at give generel rabat på ejen-

domsværdiskatten for pensionister, ligesom det ikke virker fornuftigt at give ældrecheck til pensionister med en stor boligformue.

Der er meget stor forskel på pensionisternes formuer, hvilket medfører, at indregningen af formuen i forbrugsmulighederne giver væsentlig større økonomiske ulighed mellem pensionisterne end uligheden i den disponible indkomst blandt pensionister. Beregninger af den formuekorrigerede ginikoefficient viser, at uligheden i forbrugsmulighederne blandt pensionisterne er på niveau med den generelle indkomstulighed, der kendetegner nogle af de mest ulige vestlige lande, herunder f.eks. Storbritannien.

Store pensionsindbetalinger på ordninger med løbende udbetaling

I kapitel 3 sættes der fokus på store pensionsindbetalinger på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Det danske skattesystem er indrettet således, at der er en skattemæssig fordel ved at spare op på en pensionsordning med løbende udbetalinger frem for andre typer af opsparinger. Dette er hensigtsmæssigt, da dette tilskynder folk til at have en pensionsopsparing og dermed sprede indkomsten ud over hele livet. Der er dog ingen øvre grænse for hvor meget, der kan opsøres på disse skattebegunstigede pensionsordninger. Det betyder, at nogle personer udnytter denne ordning til skattetænkning og indbetaler meget høje beløb alene for at udnytte skattefordelen.

Udover den skattefordel, der ligger i, at afkastet på pensionsordninger bliver lempeligere beskattet, er der også en mulig indkomstskattebesparelse. Dette forekommer, hvis indkomstskattebetalingen ved udbetalingen af pensionen er mindre end skattebesparelsen på indbetalingstids-

Kapitel 1. Udvikling i indkomster og formuer siden 1995/1996

1. Indledning og sammenfatning

I perioden fra 1995 til 2003 er den disponible indkomst – dvs. indkomsten efter skat – i gennemsnit steget med 1,7 procent om året, når der tages højde for den generelle stigning i forbrugerpriserne i perioden. For de erhvervsaktive aldersgrupper (25-59 år) har indkomstfremgangen medført, at den enkelte i gennemsnit har 22.100 kr. mere til forbrug i 2003 end i 1995. Baggrunden for denne indkomstfremgang er først og fremmest, at produktiviteten – og dermed reallønnen – er steget. Dertil kommer, at beskæftigelsen er steget med omkring 150.000 personer i denne periode, hvilket ligeledes bidrager til højere gennemsnitlige indkomster.

Stigningen i indkomsten har imidlertid ikke været lige stor for alle indkomstgrupper. F.eks. er gennemsnitsindkomsten for de fattigste 10 procent af de 25-59 årige *faldet* med 0,1 procent i gennemsnit pr. år i perioden, mens gennemsnitsindkomsten for de rigeste 10 procent er steget med 2,7 procent om året. Forskellen mellem rig og fattig er med andre ord blevet større. Den stigende indkomstilighed har blandt andet vist sig ved, at antallet af fattige defineret ud fra EU's fattigdomsgrænse er steget fra 166.000 personer i 1995 til 238.000 personer i 2003, svarende til en stigning på 43 procent på kun otte år. Baggrunden for den stigende indkomstilighed er først og fremmest de stigende boligpriser samt de stigende aktiekurser i perioden.

Da 2003 er det sidste år, hvor der foreligger detaljerede indkomstoplysninger fra er det desværre ikke muligt at lave en

præcis opgørelse over udviklingen i uligheden frem til 2005. Der er imidlertid en række forhold, som med stor sikkerhed har betydet, at uligheden er fortsat med at stige fra 2003 til 2005. Det drejer sig først og fremmest om de fortsat stigende boligpriser og stigningen i aktiekurserne. Dertil kommer, at både ejendomsværdiskattestoppet og lettelserne i indkomstskatten ligeledes trækker i retning af stigende indkomstilighed fra 2003 til 2005. Disse forhold medfører samlet set, at indkomstiligheden fortsætter med at stige med uformindsket styrke i 2004 og 2005.

I løbet af et livsforløb oplever den enkelte normalt store årlige skift i indkomsten, f.eks. i forbindelse med afslutning af en uddannelse, ved ledighed, sygdom, pensionering mv. Denne indkomstmobilitet medfører, at den indkomstmæssige ulighed er mindre, når den måles over en længere årrække. Det fleksible danske arbejdsmarked med lave ansættelses- og afskedigelsesomkostninger bidrager i sig selv til en forholdsvis høj mobilitet på grund af hyppige skift mellem ledighed og beskæftigelse. Omvendt indebærer det høje dagpengeniveau – sammenlignet med andre lande – at der lægges et loft over såvel indkomstmobiliteten som uligheden i samfundet. I forhold til at tilstræbe en optimal ressourceudnyttelse kan der derfor argumenteres for, at en høj indkomstmobilitet er at foretrække. I det lys er det bekymrende, at en analyse i kapitlet viser, at indkomstmobiliteten aktuelt ligger på et forholdsvis lavt niveau sammenlignet med de seneste godt 20 år.

Tabel 2. Udvikling i den disponible indkomst opdelt på indkomstgrupper fra 1995 til 2003, 25-59 år

	Gennemsnitlig årlig realvækst i disponible indkomst	Stigning i disponible indkomst	Disponible indkomst 2003
	Procent	1.000 kr.(2003-priser)	1.000 kr.
10 procent fattigste	-0,1	-0,3	71,2
2. decil	0,8	6,9	112,5
3. decil	1,1	11,2	130,9
4. decil	1,3	14,6	145,6
5. decil	1,5	17,5	159,2
6. decil	1,6	20,3	173,4
7. decil	1,7	23,7	189,5
8. decil	1,8	28,4	209,1
9. decil	2,0	34,7	236,3
10 procent rigeste	2,7	64,4	332,9
Alle 25-59 årige	1,7	22,1	176,0

Anm.: I tabellen er de 25-59 årige inddelt i ti lige store grupper med de 10 procent fattigste i den første gruppen (1. decil) og de 10 procent rigeste i den sidste gruppe (10. decil). Grupperingen baseres på den husstandsækvivalerede disponible indkomst.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

bo flere sammen i en familie, jf. bilag 1 for en nærmere beskrivelse. Det skal samtidig bemærkes, at resultaterne i dette afsnit tidligere er offentliggjort af AErådet i september 2005.

Stigningen i de disponible indkomster har imidlertid ikke været lige stor for alle indkomstgrupper. Som det fremgår af tabel 2, har de fattigste 10 procent af de 25-59 årige oplevet et gennemsnitligt årligt fald i den reale disponible indkomst på 0,1 procent, mens de 10 procent rigeste har oplevet en årlig realvækst på 2,7 procent. Målt i 2003-priser svarer det til, at den fattigste indkomstgruppe i 2003 har 300 kr. mindre til forbrug, end den fattigste gruppe havde i 1995. I den modsatte ende af indkomstfordelingen har de rigeste 10 procent fået 64.400 kr. mere til forbrug, end den tilsvarende gruppe havde i 1995. Det viser tydeligt, at indkomstforskellene er blevet større i perioden.

At den indkomstmæssige ulighed er steget kan alternativt illustreres ved, at de rigeste 10 procent i 1995 havde en disponible indkomst, der var 3,8 gange større end de fattigste 10 procent. I 2003 havde de rigeste 10 procent derimod en disponible indkomst, der var 4,7 gange større end indkomsten for de 10 procent fattigste.

Som nævnt ovenfor er den gennemsnitlige årlige realvækst i den disponible indkomst for de fattigste 10 procent af aldersgruppen 25-59 år på minus 0,1 procent fra 1995 til 2003. Dette gennemsnitlige fald dækker over en lille stigning fra 1995 til 1997, mens de fattigste 10 procent herefter har oplevet svagt faldende eller uændrede forbrugsmuligheder. Til sammenligning har den rigeste indkomstgruppe gennem hele perioden oplevet en fremgang i den disponible indkomst – bortset fra 2001, hvor de rigeste oplevede et fald i den disponible indkomst på

Tabel 3. Bidrag til realvækst i disponibel indkomst fra 1995 til 2003, 25-59 år

	Realvækst i indkomstkomponenter			Bidrag til realvækst i disponibel indkomst		
	Fattigste 10 pct.	Mellem indkomst	Rigest 10 pct.	Fattigste 10 pct.	Mellem indkomst	Rigest 10 pct.
	Realvækst i procent			Procent enhed		
Disponibel indkomst	-0,4	12,4	24,0	-0,4	12,4	24,0
- Markedsindkomst	-11,2	10,4	11,5	-7,3	14,6	20,0
- Overførsler	-5,2	-17,7	-31,5	-4,3	-4,5	-1,6
- Afkast af ejerbolig	-1,4	47,5	104,5	-0,1	3,1	8,6
- Positiv kapitalindkomst	-38,5	5,6	61,8	-1,6	0,1	6,8
- Negativ kapitalindkomst	-43,6	-13,2	-9,6	10,5	2,3	1,4
- Skatter	-6,8	5,8	13,5	2,4	-3,3	-11,2

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

rende bidrag for de 10 procent rigeste er 6,8 procent enheder. Denne forskel afspejler, at afkastet af aktier, obligationer mv. i høj grad er koncentreret hos de højeste indkomstgrupper.

For det fjerde viser tabellen, at udviklingen i overførselsindkomsterne trækker den disponible indkomst ned i lavindkomstgruppen. De bagvedliggende tal viser, at det i særlig grad er indkomstoverførsler til førtidspension samt kontanthjælp og dagpenge, der under ét er reduceret i lavindkomstgruppen. En forklaring herpå kan være, at der i dag er flere studerende og selvstændige indvandrere blandt de 10 procent fattigste, og stigningen i disse grupper "skubber" førtidspensionister, kontanthjælpsmodtagere og ledige højere op i indkomstfordelingen.

At der er sket en stor stigning i andelen af studerende og indvandrere i den laveste indkomstgrupper fremgår netop af tabel 4. For eksempel viser tabellen, at studerende i 1995 udgjorde 14,1 procent af den lavere indkomstgruppe, mens denne andel er steget til 21,2 procent i 2003. Tilsvarende viser tabellen, at indvandrere fra mindre udviklede lande i 2003 udgør 18,3 procent af de fattigste 10 procent, mens den tilsvarende andel i 1995 var 12,3 procent.

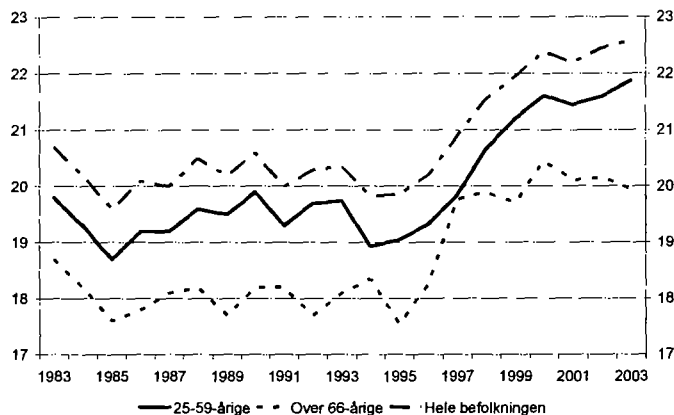
Disse forskydninger i sammensætningen af lavindkomstgruppen viser, at det langt fra er de samme personer, der befinder sig i den laveste tiendedel i hele perioden. F.eks. er der mange studerende med forholdsvis lave indkomster, der –

Tabel 4. Andel studerende og indvandrere blandt de 10 procent fattigste

	95	96	97	98	99	00	01	02	03
	Procent								
Andel studerende	14,1	14,5	16,3	18,5	18,9	20,6	20,3	20,9	21,2
Andel indvandrere fra mindre udviklede lande	12,3	13,3	14,3	15,1	15,7	16,2	17,2	17,3	18,3

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Figur 3. Udviklingen i uligheden i de disponible indkomster, 1983-2003, indeks

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen samt Fordeling og incitamentter 2004, Finansministeriet.

udtryk for, at indkomstfordelingen er blevet mere ulige.

Som det fremgår af figur 3, har den indkomstmæssige ulighed været stigende siden 1995 – både for de 25-59 årige og for befolkningens som helhed. Dette er et "brud" med de foregående ti års udvikling, hvor uligheden i store træk har været konstant. Fra 2000 til 2001 ses imidlertid et lille fald i ulighedsindekset. Det-

te fald kan henføres til bidraget fra fallende aktieindkomster.

I perioden fra 1995 til 2003 er ginikoefficienten samlet set steget med 2,8 procentenheder, jf. tabel 5. Af denne stigning kan over halvdelen forklares med udviklingen på boligmarkedet - primært på grund af de stigende boligpriser. Derudover har udviklingen i den positive kapitalindkomst (renteindtægter, aktieindkomst mv.) bidraget til en betydelig

Tabel 5. Bidrag til ændring i ulighed for 25-59 årige, 1995 til 2003

	Bidrag til ulighedsindeks		Ændring
	1995	2003	
	Procent enhed		Procent enhed
Markedsindkomst mv.	43,1	42,7	-0,4
Overførsler	-6,2	-5,5	0,7
Afkast af ejerbolig	1,8	3,6	1,8
Positiv kapitalindkomst	2,0	2,9	0,9
Negativ kapitalindkomst	-2,6	-2,5	0,1
Direkte skatter	-19,0	-19,2	-0,2
I alt	19,1	21,9	2,8

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

rende til en stigning på 66.000 personer. I løbet af de seneste otte år er der således både blevet flere fattige og rige i Danmark, hvilket illustrerer, at uligheden er blevet større i perioden.

Det skal understeges, at der er anvendt en *relativ* fattigdomsdefinition, som ikke i sig selv siger noget om den absolutte levestandarden for dem, der tilhører gruppen af fattige.

3. Udvikling i indkomstfordelingen 2003-2005

Analyserne i afsnit 2 rækker kun frem til 2003, idet det er det seneste år, der foreligger lovmodeldata for. Siden 2003 er der imidlertid en række forhold, der har trukket i retning af fortsat stigende ulighed. Det drejer sig først og fremmest om de fortsat kraftigt stigende boligpriser samt de stigende aktiekurser. Dertil kommer, at regeringens skattelettelser fra 2004 og ejendomsværdiskattestoppet ligeledes har bidraget til større ulighed i de seneste år. I dette afsnit belyses i hvilket omfang, hver af disse forhold isoleret set

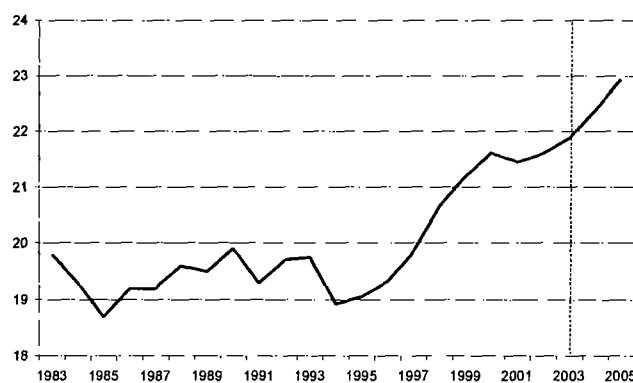
har bidraget til at øge uligheden yderligere.

Beregningerne viser, at disse forhold samlet set øger uligheden – målt ved ginkoefficienten – fra 21,9 procent i 2003 til 22,9 procent i 2005 – dvs. en stigning på godt 1,0 procent enhed. Som det fremgår af figur 5, indebærer det, at tendensen til stigende ulighed siden midten af 90'erne er fortsat med uformindsket styrke i årene 2004 og 2005.

Som nævnt medtager beregningen kun effekten af skattestoppet, regeringens skattelettelser samt udviklingen i boligpriserne og aktiekurserne. I tabel 6 er vist hvor meget, hver af disse forhold skønnes at bidrage til stigningen i uligheden i 2004 og 2005.

Af den samlede stigning i uligheden fra 2003 til 2005 kan de stigende boligpriser sammen med ejendomsværdiskattestoppet forklare 39 procent enhed, mens de kraftigt stigende aktiekurser – særligt i Danmark – isoleret set står for 36 procent

Figur 5. Forventet udvikling i indkomstiligheden fra 2003 til 2005 for 25-59 årige

Anm.: Beregningen af uligheden i 2004 og 2005 medtager kun effekten fra stigende boligpriser og aktiekurser samt effekten af lavere indkomstskatter og ejendomsværdiskattestoppet.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Boks 1. Beregningsmetode for fremskrivningen

Fremskrivningen af uligheden for 2004 og 2005 medtager som nævnt kun betydningen af stigende boligpriser og aktiekurser samt fordelings effekterne af lettelserne i indkomstkatten og ejendomsværdiskattestoppet. Beregningerne er lavet ved i første omgang at udarbejde et grundforløb, hvor alle markeds- og kapitalindkomster fremskrives med SKATs seneste vurderinger af stigningen i skattegrundlaget for arbejdsmarkedsbidraget (3,1 procent i 2004 og 3,6 procent i 2005), mens overførselsindkomster fremskrives med satsreguleringsprocenten (2,9 procent i 2004 og 2,0 procent i 2005). Boligpriser og aktiekurser er i grundforløbet antaget at følge udviklingen i markedsindkomsterne. Indkomstkatterne beregnes på baggrund af skattesystemet i 2003 med regulering af grænser i overensstemmelse med udviklingen i reguleringsprocenten. Hovedforklaringen på, at uligheden stiger i grundforløbet, er, at satsreguleringen (specielt i 2005) er lavere end stigningen i de øvrige indkomster, hvilket alt andet lige bidrager til større ulighed.

Med udgangspunkt i dette grundforløb indlægges den faktiske udvikling i boligpriserne ved at fremskrive den offentlige vurdering fra 2003, der foreligger i registrene med Realkreditrådets statistik over udviklingen i kontantprisen opdelt på kommune og boligtype (enfamiliehuse, ejerlejligheder og fritidshuse).

Herefter indlægges ejendomsværdiskatteløftet ved at antage, at ejendomsværdiskatten fastholdes i kr. på niveauet fra 2003. Det er således kun skattestoppets ulighedsbidrag fra 2003 til 2005, der indregnes, mens den stigning i ulighed, som ejendomsværdiskattestoppet har medført fra 2001 til 2003, ikke indgår. Da stigningen i boligpriserne til en vis grad skyldes loftet over ejendomsværdiskatten, er det vanskeligt at adskille ulighedsbidraget fra skattestop og stigende boligpriser. Samlet set kan stigningen i boligpriserne og ejendomsværdiskattestoppet forklare knap 40 procent af ulighedsstigningen fra 2003 til 2005.

Derefter indlægges ændringerne i indkomstbeskatningen fra 2004 i form af beskæftigelsesfradrag, højere mellemskattegrænse samt suspension af den særlige pensionsopsparing. Ulighedseffekten fra indkomstkattellettelserne beregnes som forskellen i ginikoefficienten mellem forløbet med og uden skattellettelser (det foregående forløb).

Til sidst indlægges den faktiske udvikling i aktiekurserne, hvor aktieindkomsten fra danske aktier er antaget at følge udviklingen i OMXC20-indekset (det tidligere KFX-indeks) mens aktieindkomsten fra udenlandske aktier er antaget at følge udviklingen i FTSE (London). Beskatningen af aktieindkomst er ligeledes antaget at følge udviklingen i disse aktiekursindeks.

Boks 2. Måling af indkomstmobilitet

Det gini-baserede mobilitetsmål udnytter det forhold, at ginikoefficienten – dvs. indkomstuligheden – reduceres ved at måle uligheden over en længere periode end ét år som vist i tabel 7 ovenfor. Konkret beregnes mobilitetsmålet som én minus ginikoefficienten for indkomsterne i en to-års perioden set i forhold til et indkomstvægtet gennemsnit af ginikoefficienten for hver af de to år. Dvs.:

$$I_A = 1 - \frac{G}{\frac{\mu_1}{\mu} G_1 + \frac{\mu_2}{\mu} G_2}$$

Hvor G angiver ginikoefficienten over en to-årig analyseperiode, mens G_1 og G_2 angiver gini-koefficienten i de to år hver for sig. Variablen μ angiver den gennemsnitlige disponible indkomst i de to år under ét, mens μ_1 og μ_2 angiver den gennemsnitlige disponible indkomst i hvert af de to år. Mobilitetsmålet er lig med 0, hvis der slet ingen indkomstmobilitet er, mens det er 1, hvis indkomstmobiliteten er "total" svarende til, at alle har samme indkomst set over en to-års periode.

For at kunne dekomponere mobilitetsindekset i bidrag fra de forskellige indkomstkomponeanter kan det være hensigtsmæssigt at benytte følgende lidt modificerede definition, hvor der er ganget igennem med nævneren i brøken ovenfor.

$$I_B = \frac{\mu_1}{\mu} G_1 + \frac{\mu_2}{\mu} G_2 - G$$

Fordelen ved denne omskrivning er, at det derved er muligt at benytte samme metode til dekomponeringen, som blev anvendt til at beskrive hvilke faktorer, der har bidraget til den stigende indkomstulighed.

årige analyseperiode sker der imidlertid fortsat en betydelig omfordeling via skattesystemet.

I rapporten *Fordeling og Levevilkår 2005* foretog AErådet analyser af fordelingen af livsindkomster – dvs. indkomsten over hele livsforløbet, svarende til en analyseperiode på 73 år (18-90 år). Disse analyser viste, at indkomstforskellene reduceres yderligere hvis analyseperioden øges til at dække hele livsforløbet.

Mens der blandt fagøkonomer er nogenlunde enighed om, at ginikoefficien-

ten er et hensigtsmæssigt mål for indkomstulighed, er der ikke samme grad af konsensus vedrørende måling af indkomstmobiliteten, idet der findes en lang række forskellige typer af mobilitetsmål. Hvis man har fokus på den indkomstudligning, som indkomstmobiliteten medfører, er der dog gode argumenter for at anvende et gini-baseret mobilitetsmål. Det gini-baserede mobilitetsmål udnytter det forhold, at ginikoefficienten – dvs. indkomstuligheden – reduceres ved at måle uligheden over en længere periode end ét år som vist i tabellen ovenfor. Mobilitetsmålet er lig med 0, hvis der slet ingen

Tabel 8. Bidrag til mobilitetsindeks i 1994 og 2003				
	1994	2003	Ændring 94-03	Procentvis bidrag til ændring
	Procent enhed			Procent
Markedsindkomst	1,41	1,07	-0,34	129
- med dagpenge	1,00	0,64	-0,36	135
- uden dagpenge	0,41	0,43	0,02	-6
Overførselsindkomst	0,02	0,00	-0,01	4
Negativ nettokapitalindk	0,19	0,08	-0,11	43
Positiv nettokapitalindk	0,02	0,06	0,04	-16
Afkast af ejerbolig	-0,03	-0,01	0,01	-5
Skat	-0,63	-0,49	0,15	-55
Mobilitetsindeks.	0,98	0,71	-0,27	100

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

draget til mobilitetsindekset fra markedsindkomsten opdelt i to bidrag – hvor det ene bidrag måler mobilitetsbidraget fra markedsindkomsten for personer, der er berørt af ledighed i mindst ét af de to år, der danner grundlag for mobilitetsberegningen. Det andet mobilitetsbidrag vedrører markedsindkomst for personer, der ikke er berørt af ledighed i de to år. Som det fremgår af tabel 8, kan hele faldet i mobilitetsbidraget fra markedsindkomsten henføres til personer, der har været berørt af ledighed, og understøtter dermed hypotesen om, at konjunkturerne spiller en vis rolle for faldet i indkomstmobiliteten.

Udover markedsindkomsten bidrager udviklingen i den negative nettokapitalindkomst ligeledes til at reducere indkomstmobiliteten. Bidraget herfra skyldes formentlig det faldende renteniveau i perioden, der har betydet, at den negative nettokapitalindkomst udgør en mindre andel af den disponible indkomst i 2003, end tilfældet var i 1994, hvorved ændringer i negativ nettokapitalindkomst får mindre betydning for indkomstmobiliteten.

5. Indkomstmobilitet for lav- og højindkomstgruppen

Det ginibaserede mobilitetsmål, der er vist ovenfor, måler den generelle indkomstmobilitet blandt de 25-59-årige, men siger ikke noget om graden af indkomstmobilitet for de forskellige indkomstgrupper. En høj indkomstmobilitet generelt kan f.eks. være resultatet af en høj indkomstmobilitet mellem høj- og mellemindkomstgruppen, men en forholdsvis lav indkomstmobilitet for lavindkomstgruppen. I dette afsnit ses nærmere på indkomstmobiliteten i de forskellige indkomstgrupper, herunder specielt lavindkomstgruppen. En simple måde at måle indkomstmobiliteten på for lavindkomstgruppen er ved at undersøge hvor stor en andel, der i løbet af et år har forladt lavindkomstgruppen. Af figur 8 fremgår det, at i de seneste år har denne andel ligget på omkring 25 procent, mens omkring 75 procent er forblevet i lavindkomstgruppen. Samtidig viser figuren, at mobiliteten for lavindkomstgruppen aktuelt ligger på et forholdsvis lavt niveau sammenlignet med mobiliteten i de foregående ca. 20 år. I perioden 1983 til 1994 har det således været omkring 29 procent,

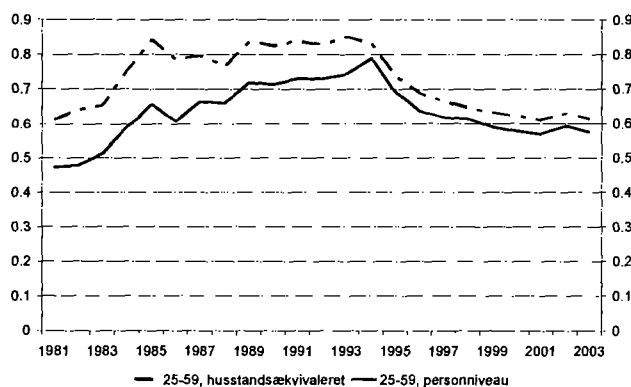
snittet nedenfor er det derfor valgt at belyse hvilke forhold, der har betydning for sandsynligheden for at forlade lavindkomstgruppen, når det er de individuelle indkomster, der undersøges. I bilag 2 er de tilsvarende resultater vist, når det er den husstandsækvivalerede indkomst, der benyttes.

Den statistiske analyse illustrerer hvor stor betydning, køn, alder, uddannelse mv. hver især har for chancen for at forlade lavindkomstgruppen. Konkret er analysen lavet ved at definere en standardperson, som er en enlig dansk mandlig lønmodtager i 40-44 års alderen uden uddannelse og børn. Resultaterne i tabellerne 9 til 11 nedenfor skal fortolkes i for-

Boks 3. Alternativt mål for indkomstmobilitet i lavindkomstgruppen

Ved at opgøre indkomstmobiliteten for lavindkomstgruppen ud fra andelen, der forlader lavindkomstgruppen i løbet af et år – som gjort ovenfor – skelnes der ikke mellem personer, der forlader lavindkomstgruppen som følge af et stort eller lille indkomstløft. Samtidig vil indkomstskift indenfor lavindkomstgruppen heller ikke blive opfanget af "mobilitetsmålet". Som et alternativt mobilitetsmål er i figur a vist hvor mange deciler, personer i lavindkomstgruppen i gennemsnit rykker op i indkomstfordelingen i løbet af et år. Med dette mobilitetsmål vil en person, der rykker fra lav- til højindkomstgruppen, bidrage mere til mobiliteten end personer, der rykker fra lavindkomstgruppen til den lave ende af mellemindkomstgruppen.

Figur a. Indkomstmobilitet for lavindkomstgruppen, 25-59 år

Anm.: Mobiliteten er beregnet som det gennemsnitlige antal deciler som lavindkomstgruppen "rykker op" i indkomstfordelingen i løbet af et år.

Kilde: AErådet på baggrund af IDA(1981-1994) og lovmodellen(1994-2003)

Som det fremgår af figuren, viser dette indkomstmål stort set samme udvikling i indkomstmobiliteten som udviklingen i andelen, der forlader lavindkomstgruppen i løbet af et år. Figuren viser blandt andet, at personer, der i 2002 befandt sig i lavindkomstgruppen, i gennemsnit er rykket 0,6 deciler op i indkomstfordelingen i løbet af et år. I 1993 var det tilsvarende tal knap 0,8 deciler.

Table 10. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lav- og højindkomstgruppen

Karakteristika	Procentvis stigning i sandsynligheden for at forlade:	
	Lavindkomstgruppen	Højindkomstgruppen
Danskere	(reference)	(reference)
Indv.mindre udv	-23	61
Indv. mere udv.	-18	-
Efterkommere	-	-
Ufaglært	(reference)	(reference)
Faglært	31	-8
KVU	58	-28
MVU+BACH	77	-49
LVU	168	-76

Anm.: Se tabel 9.
Kilde AERådet på baggrund af lovmodellen

ende uddannelse således omkring 170 procent større chance for at forlade lavindkomstgruppen. Tilsvarende viser tabellen, at risikoen for at forlade højindkomstgruppen falder med uddannelsesniveauet.

I forhold til lønmodtagere i lavindkomstgruppen har ledige større chance for at forlade lavindkomstgruppen. Det skyldes formentlig, at de beskæftigede lønmodtagere, der befinder sig i lavindkomstgruppen, er personer, der har valgt at være deltidsansatte, mens ledighed for langt de fleste er en midlertidig tilstand.

Tabellen viser samtidig, at selvstændige har mindre sandsynlighed for at forlade lavindkomstgruppen sammenholdt med lønmodtagere. For så vidt angår højindkomstgruppen viser tabel 11, at selvstændige har betydeligt større risiko for at forlade højindkomstgruppen sammenholdt med lønmodtagere. Det skal ses i lyset af, at mange selvstændige oplever større indkomstudsving end lønmodtagere.

Derudover viser den statistiske analyse, at sandsynligheden for at forlade lavindkomstgruppen er markant lavere i 2003 sammenholdt med 1994. Analysen under-

Table 11. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lav- og højindkomstgruppen

Karakteristika	Procentvis stigning i sandsynligheden for at forlade:	
	Lavindkomstgruppen	Højindkomstgruppen
Beskæftigede lønmodtagere	(reference)	(reference)
Ledige	17	-
Kontanthjælp	-58	-
Pension	-61	-
SU	-82	-
Selvstændig	-13	83

Anm.: Se tabel 9.
Kilde AERådet på baggrund af lovmodellen

Boks 4. Opgørelse af nettoformuen

I denne rapport er nettoformuen opgjort som ejendomsaktiver indestående i pengeinstitut samt kursværdi af værdipapirer købt for "frie" midler. Fra disse aktiver fratrækkes gæld til realkredit og pengeinstitutter samt pantebrevsgæld. I nettoformuen er pensionsformuen således ikke medregnes - dvs. hverken formue i arbejdsgiveradministrerede eller privattegnede pensionsordninger, Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP), Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD) og den særlige og midlertidige pensionsopsparing (SP). Udover pensionsformuen er værdien af andelsboliger, bil båd, kontanter mv. heller ikke medtaget i analysen.

De formuelementer, der indgår i opgørelsen, er baseret på indberettede oplysninger fra pengeinstitutter, realkreditinstitutter mv. samt Told og Skat. Siden ophævelsen af formueskatten i 1996 har disse oplysninger - bortset fra ejendomsvurderingerne - ikke været anvendt i forbindelse med skatteligningen. Det kan betyde, at oplysningerne kan være behæftede med fejl, som ikke bliver rettet, idet hverken myndighederne eller den enkelte borger har nogen direkte interesse heri. Fejlregistreringerne kan i særlig grad forekomme blandt selvstændige, hvor aktiver og/eller passiver hørende til virksomheden i nogle tilfælde kan blive registreret på personen. Samlet set vurderes det dog, at data har en tilstrækkelig kvalitet til, at analysen kan belyse nogle hovedtendenser i formueudviklingen og formuefordelingen.

Med hensyn til værdien af ejerboliger er det de offentlige ejendomsvurderinger der er tilgængelige i lovmodellen. Det er imidlertid velkendt, at disse vurderinger typisk ligger noget under de faktiske handelspriser. Der vil derfor ske en systematisk undervurdering af boligformuen, hvis ejendommene værdifastsættes svarende til vurderingen.

Danmarks Statistik og SKAT udarbejder imidlertid jævnligt opgørelser over den procentvise forskel mellem handelsprisen og den offentlige vurdering for solgte ejerboliger. På baggrund af disse statistikker er ejendomsvurderingen i registrene skaleret med den relative forskel mellem handelsprisen og den offentlig vurdering for derved at få et bedre skøn over den faktiske boligformue. Disse statistikker er opdelt på såvel kommuner som boligtyper (enfamiliehuse, ejerlejligheder og sommerhuse) og denne detaljeringsgrad er udnyttet i skaleringen. Med denne opregning antages det, at forskellen mellem ejendomsvurderingen og den faktiske handelspris er den samme for alle ejendomme indenfor de enkelte kommuner - dog opdelt på de tre boligtyper. Selvom det naturligvis er en forholdsvis grov antagelse, giver det en bedre beskrivelse af boligformuen, end hvis der ikke blev foretaget en opregulering.

Formuen er fordelt ligeligt på voksne familiemedlemmer af D-familien, som også danner grundlag for husstandsækvivaleringen af indkomsterne. Der er imidlertid ikke indregnet stordriftsfordele i husstandsækvivaleringen af formuen.

Tabel 13. Nettoformue fordelt på indkomstgrupper i 2003, personer over 17 år, 1.000 kr.

	Lavindkomst	Mellemindkomst	Højindkomst	I alt
	1.000 kr.			
Nettoformue	89,3	262,6	828,1	341,1
- Boligformue	102,9	236,0	596,8	281,5
Ejendomsværdi	254,5	476,2	1041,1	544,8
Realkreditgæld	151,6	240,2	444,3	263,3
- Finansiell formue	-13,5	26,4	229,1	59,0
Aktier	7,0	13,1	104,5	30,2
Obligationer	18,2	35,6	121,8	49,3
Bank	42,5	66,3	135,9	75,5
Pantebreve	0,3	0,2	0,9	0,3
Gæld	81,5	88,7	134,0	96,4
- Udlandet	0,0	0,2	2,2	0,6

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

mens det tilsvarende forhold var under fem i 1996. Der er således sket en betydelig koncentration af formuen hos de personer, der har de højeste indkomster. Den primære forklaring på denne udvikling er, at de stigende boligpriser i særlig grad forøget formuerne for højindkomstgruppen. Det skyldes for det første, at andelen af boligejere er størst i højindkomstgruppen. Derudover bor en stor del af højindkomstgruppen i hovedstadsområdet, hvor prisstigningerne på boligmarkedet har været betydeligt højere end i provinsen.

Den gennemsnitlige stigning i nettoformuen i perioden 1996 til 2003, der er

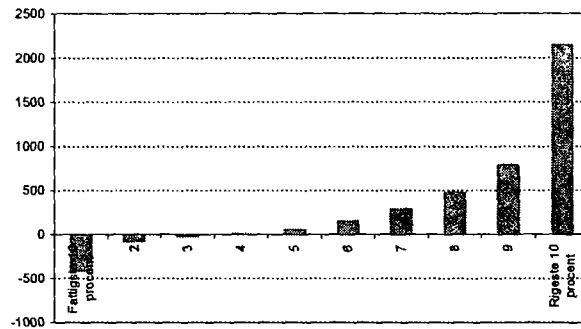
belyst ovenfor, dækker over en betydelig variation i den enkeltes formueudvikling, idet nogen personer har haft en formuestigning på flere millioner kr. i perioden, mens andre har oplevet et fald i formuen. For at belyse denne variation nærmere er i tabel 15 vist fordelingen af de individuelle formueændringer fra 1996 til 2003. Som det fremgår, viser analysen, at 123.000 personer har oplevet en stigning i nettoformuen på mere end én mio. kr. i perioden, mens 287.000 personer har oplevet en stigning på mellem ½ mio.kr. og 1 mio. kr. målt i fast priser. Det svarer til, at mere end 11 procent af befolkningen har oplevet en formuefremgang på mere

Tabel 14. Ændring i nettoformue fra 1996 til 2003 fordelt på indkomstgrupper

	Nettoformuen			Andel af nettoformuen		
	1996	2003	Ændring 96-2003	1996	2003	Ændring 96-2003
	1.000 kr. (2003-priser)			Procent		
Lavindkomst	113,0	89,3	-23,7	9,1	5,2	-3,9
Mellemindkomst	195,9	262,6	66,8	47,3	46,2	-1,1
Højindkomst	541,9	828,1	286,1	43,6	48,6	4,9
I alt	248,5	341,1	92,6	100,0	100,0	0,0

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Figur 10. Nettoformue fordelt på formuegrupper i 2003, 1.000 kr.

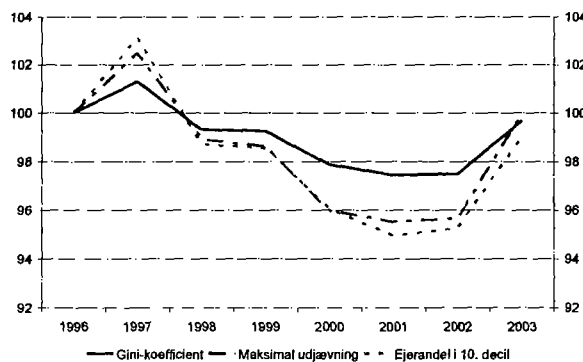
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

formuen, der var ejet af 10 procent af befolkningen.

Målt ud fra hvor stor en andel af nettoformuen, der ejes af de 10 procent rigeste, er der således ikke noget, der umiddelbart tyder på, at formuefordelingen er blevet mere skæv i perioden 1996 til 2003. For

at undersøge udviklingen i formueuligheden nærmere er i figur 11 vist en indekseret udvikling i en række forskellige mål for formueulighed. Som det fremgår, viser alle tre statistiske mål, at formueuligheden i 2003 ligger nogenlunde på niveau med formueuligheden i 1996. Derudover viser figuren, at der siden 2001 er sket en stigning i formueuligheden.

Figur 11. Udviklingen i formueuligheden målt ved forskellige ulighedsmål, indeks (1996=100)

Anm.: Det statistiske mål "maksimal udjævning" belyser hvor stor en del af den samlede formuemasse, der skal "skifte ejer" for at sikre en helt lige fordeling af formuen. Kurven over "ejerandel i 10 decil" viser den indekserede udvikling i hvor stor andel af den samlede formue, der ejes af de 10 procent rigeste.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Bilag 2. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lavindkomstgruppen

Til belysning af hvilke individuelle karakteristika, der har betydning for mobiliteten ud af henholdsvis lav- og højindkomstgruppen, er foretaget en såkaldt logistisk regression. Resultaterne af denne analyse er belyst nedenfor i tabel B1. Tabellen viser den isolerede betydning af en række karakteristika i forhold til standardpersonen, som er defineret som en enlig dansk mandlig lønmodtager i 40-44 års alderen uden uddannelse og børn. Tabellen viser den procentvise forskel i mobiliteten ud af henholdsvis lav- og højindkomstgruppen målt i forhold til referencepersonen. Analysen er både lavet med udgangspunkt i den husstandsækvivalerede indkomst og den individuelle disponible indkomst.

Kapitel 2. Boligmarkedet og ulighed i forbrugsmuligheder

1. Indledning og sammenfatning

En af hovedforklaringerne på den stigende indkomstmæssige ulighed siden midten af 1990'erne er udviklingen på boligmarkedet som vist i kapitel 1. For nærmere at belyse den stigende ulighed mellem ejere og lejere belyser dette kapitel udviklingen i såvel indkomster som formuer blandt ejere og lejere.

Analysen viser, at indkomstfremgangen i løbet af de sidste ti år har været markant større for boligejere end blandt beboere i de almene boliger. Mens boligejerne i 1993 havde en disponibel indkomst på 18 procent mere end beboere i den almene sektor, er denne andel i 2003 steget til 35 procent. Baggrunden for den stigende indkomstforskel mellem boligejere og beboere i de almene boliger er, at de almene beboere har oplevet mindre fremgang i markedsindkomsten, mindre bidrag for negativ nettokapitalindkomst og intet bidrag fra afkast af ejerbolig sammenlignet med boligejere. Samtidig viser beregninger, at forskydninger i beboersammensætningen (med hensyn til køn, alder, herkomst og uddannelse) isoleret set kan forklare ca. en fjerdedel af det indkomstmæssige efterslæb, der er sket for de almene beboere i løbet af de seneste ti år. Den forholdsvis svage indkomstfremgang for beboerne i de almene boliger har medført, at de almene beboere i stigende grad er koncentreret i lavindkomstgruppen (defineret som de 20 procent fattigste). I de allerseneste år har der været en tendens til, at overrepræsentationen af almene beboere i lavindkomstgruppen har stabiliseret sig på et nogenlunde konstant niveau.

Et af de forhold, der har trukket i retning af stigende ulighed mellem ejere og lejere, er ejendomsværdiskattestoppet, som i 2005 skønnes at have medført et tabt skatteprovenu på i størrelsesordenen 5 mia. kr. Det er imidlertid ikke kun mellem ejere og lejere, at uligheden øges som følge af skattestoppet – også blandt boligejerne bidrager skattestoppet til at øge uligheden. De rigeste 10 procent af boligejerne har således i 2005 oplevet en lettelse i ejendomsværdiskatteprocenten på 0,38 procent enhed, mens den generelle lettelse "kun" har været 0,27 procent enhed.

Formuen er ligeledes markant større blandt boligejere sammenlignet med lejere, herunder specielt beboere i den almene sektor. Samtidig er fremgangen, der er sket i formuerne i de seneste år, først og fremmest tilfaldet boligejeren – både fordi de har oplevet formuefremgang på grund af stigende boligpriser/friværdi, men også fordi mange boligejere har oplevet en betydelig fremgang i den finansielle formue.

Samtidig viser analysen, at formuen er højest blandt pensionister. De forholdsvis store formuer for pensionister gør det muligt for denne gruppe at have et forbrug, der oversiger den løbende indkomst, hvis formuen gradvist nedspares frem til det forventede dødstidspunkt. Ved en jævn og gradvis nedsparring af formuen viser beregninger, at forbrugsmulighederne for pensionisterne øges fra 140.000 kr. til 217.000 kr. i 2003, svarende til en potentiel forbrugsstigning på 6.400 kr. om måneden. Indregningen af formuen i pensio-

stigende indkomstforskel mellem ejere og lejere, er i tabel 2 vist hvor meget, de forskellige typer af indkomster har bidraget med til indkomstfremgangen for beboerne i de forskellige boligtyper. Blandt boligejere har stigningen i markedsindkomsten isoleret set bidraget til, at de årlige reale disponible indkomster er steget med 2,5 procent om året, mens det tilsvarende bidrag i den almene sektor er 1,0 procent årligt. Hovedforklaringen på den markante forskel er, at beskæftigelsesudviklingen blandt boligejere har været mere gunstig end for beboere i den almene sektor. I afsnit 3 belyses denne pointe nærmere.

Det kraftige fald i renten i perioden 1993 til 2003 har bidraget til at forbedre boligejernes økonomi på grund af lavere renteudgifter. For boligejerne har udviklingen i den negative kapitalindkomst (renteudgifter mv.) således bidraget til, at den disponible indkomst i gennemsnit er steget med 0,7 procent enhed om året i perioden. Til sammenligning har det tilsvarende bidrag for beboere i den almene sektor kun været 0,2 procent enhed årligt. Dertil kommer, at det beregnede afkast af ejerbolig bidrager til en vækst i den disponible indkomst på 0,7 procent enhed for boligejer på grund af de stigende bo-

ligpriser, mens lejere – af gode grunde – ikke har fået glæde af disse prisstigninger.

Som følge af, at ledigheden var væsentligt lavere i 2003 sammenholdt med 1993, har overførselsindkomsterne isoleret set bidraget til at trække de disponible indkomster ned med 0,2 procent enhed om året, når alle boligtyper ses under ét. For boligejere har overførselsindkomsterne bidraget til, at det gennemsnitlige årlige fald i den disponible indkomst har været 0,3 procent enhed, mens overførselsindkomsterne for beboere i den almene sektor har bidraget til en stigning på 0,2 procent enhed årligt. Denne forskel mellem ejere og lejere skyldes, at flere er kommet på indkomstoverførsel i den almene sektor, end tilfældet er blandt boligejer. Modstykket hertil er, at beskæftigelsesfremgangen i perioden har været større blandt boligejere end blandt lejere i den almene sektor.

Endelig viser tabellen, at skatterne isoleret set har reduceret den disponible indkomst mere for boligejere end for beboere i den almene sektor. Det skyldes først og fremmest, at markedsindkomsten som nævnt er steget mest for boligejerne, hvorved skattebetalingerne ligeledes sti-

Tabel 2. Dekomponering af den gennemsnitlige årlige realvækst i de disponible indkomster for 25-59 årige, 1993-2003

	Ejerbolig	Almen bolig	Privat udl.	Andelsbolig
	Procent enhed			
Disponibel indkomst	2,5	1,1	1,5	1,3
Markedsindkomst	2,5	1,0	1,6	1,2
Positiv kap. indkomst	0,1	0,0	0,1	-0,1
Negativ kap. indkomst	0,7	0,2	0,3	0,3
Overskud af ejerbolig	0,7	0,0	0,0	0,0
Overførsler	-0,3	0,2	0,0	-0,2
Skatter	-1,3	-0,2	-0,5	0,0

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 4. Befolkningen fordelt på boligtyper og alder, 2004

	Ejerbolig	Almen bolig	Andelsbolig	Øvrige	I alt
Procent					
0-17 år	70,8	17,8	3,3	8,1	100,0
18-29 år	46,6	18,7	8,3	26,3	100,0
30-64 år	68,4	14,8	5,1	11,6	100,0
Over 64 år	53,4	21,3	7,0	18,3	100,0
I alt	63,6	17,0	5,4	14,0	100,0

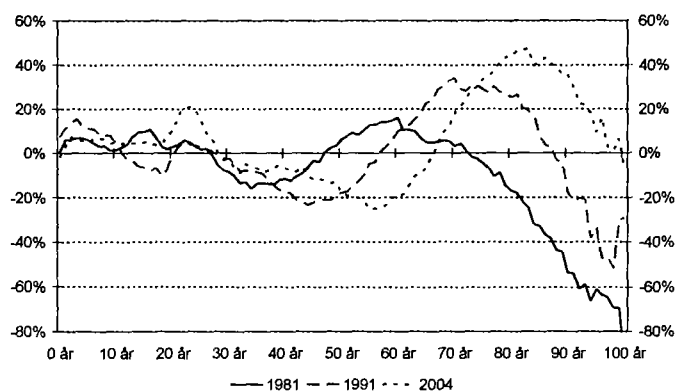
Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

som der kommer børn til, uddannelsen afsluttes og indtægtsniveauet stiger, ændres boligefterpørgslen i retning af ejerboliger (typisk parcel- og rækkehus). Endelig er der en generel tendens til, at ældre personer i et vist omfang vælger at fraflytte ejerboligen (parcelhuset) til fordel for en mere overkommelig lejebolig. For de almene boliger viser tabel 4, at det i særlig grad er de ældre – og til en vis grad de unge – der vælger denne boligform.

Siden 1981 er der imidlertid sket et skifte i alderssammensætningen i den al-

mene sektor. Mens der i 1981 var overrepræsentation af beboere i alderen 45 – 70 år i den almene sektor, er den aldersmæssige overrepræsentation i 2004 forskubbet til beboere i alderen 65 år og derover, jf. figur 1. En af forklaringerne på disse forskydninger er formentlig, at der til en vis grad er tale om en generationseffekt i og med, at mange unge familier tilflyttede den almene sektor i 1960'erne, og efterhånden som de er blevet ældre, er overrepræsentationspuklen rykket op ad aldersintervallet.

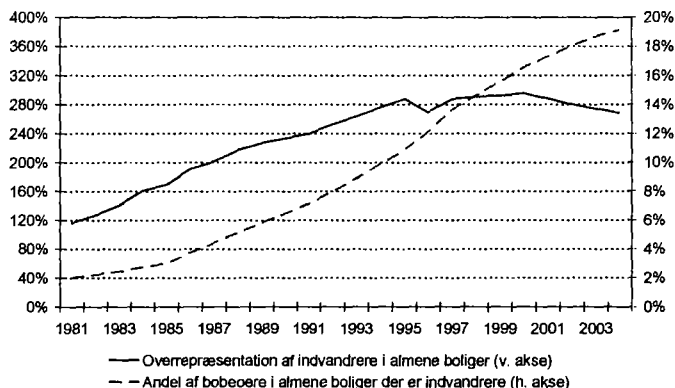
Figur 1. Over/underrepræsentation af aldersgrupper i de almene boliger

Anm.: Over-, underrepræsentationen af de forskellige aldersgrupper i den almene sektor er beregnet som andelen i de enkelte aldersgrupper, der bor i almene boliger, set i forhold til hvor stor en andel af den samlede befolkning, der bor i almene boliger.

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

Figur 2. Andel indvandrere fra mindre udviklede lande i de almene boliger, 25-59 år

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

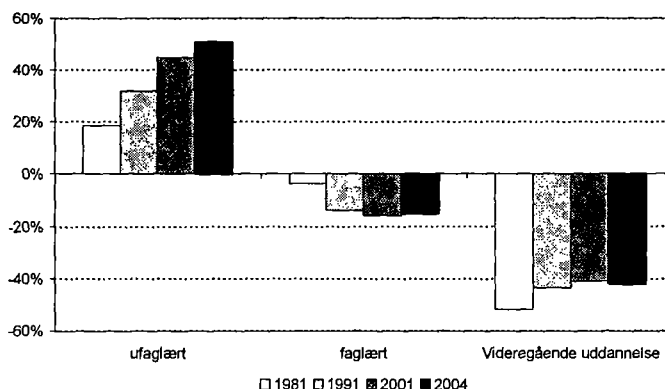
af befolkningen mellem 25 og 59 år ufaglærte, mens det i 2003 kun er 1 ud af 3 borgere, som ikke har en kompetencegivende uddannelse.

Stigningen i det generelle uddannelsesniveau er slået igennem indenfor alle boligtyper – også i den almene sektor. Især er antallet af beboere med videregående uddannelser steget. Men som det fremgår af figur 3, har udviklingen i den almene sektor ikke været helt så gunstig som i de

andre boligtyper. Således har overrepræsentationen af ufaglærte i den almene sektor været stødt stigende siden 1981. I 2004 var 51 procent af beboerne mellem 25 og 59 år i den almene sektor ufaglærte, hvilket er væsentligt over landsgennemsnittet, hvor 34 procent af den danske befolkning er uden kompetencegivende uddannelse.

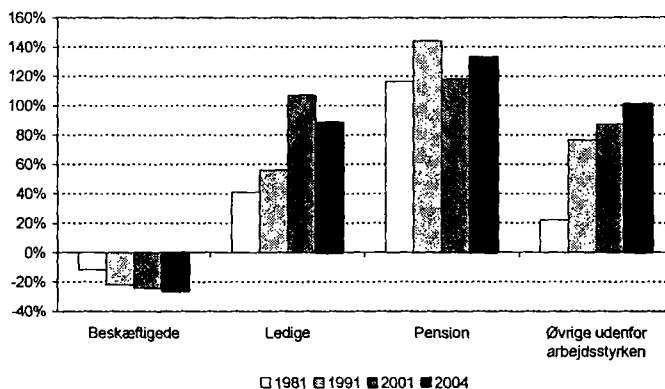
Af de 25-59 årige har mellem 76 og 83 procent været i beskæftigelse i perioden

Figur 3. Over- og underrepræsentation af uddannelsesgrupper i de almene boliger, 25-59 år

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

Figur 5. Overrepræsentation af overførselsmodtagere i de almene boliger, 25-59 år

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

ger sammenholdt med andre boligtyper, herunder specielt ejerboliger.

For at belyse hvor meget, forskelle i beboersammensætningen kan forklare af de forskelle, der kan konstateres i den disponible indkomst på tværs af boligtyper, er i tabel 6 vist resultaterne af en standardberegning, som belyser, hvad den disponible indkomst ville have været, såfremt der var samme beboersammensætning i de forskellige boligtyper med hensyn til køn, alder, herkomst og uddannelse. Som det fremgår, indebærer en standardisering af beboersammensætningen, at den disponible indkomst i den almene

sektor øges fra 139.400 kr. til 150.000 kr. – dvs. en stigning på 10.600 kr. Denne stigning skyldes primært en skæv etnisk og uddannelsesmæssig fordeling. Tilsvarende viser standardberegningen, at gennemsnitsindkomsten i ejerboligerne reduceres med 4.000 kr. som følge af standardiseringen. Samlet set indebærer standardiseringen, at forskellen i det disponible indkomstniveau mellem ejerboliger og almene boliger reduceres fra 49.200 kr. til 34.700 kr. svarende til en reduktion på 30 procent.

Selv når der standardiseres for forskelle i beboersammensætningen, viser bereg-

Tabel 6. Disponibel indkomst i 2003 standardiseret for forskelle i beboersammensætning, 25-59 år

	Ejerbolig	Almen bolig	Privat udl.	Andelsbolig
	1.000 kr.			
Disponibel indkomst	188,6	139,4	154,2	157,9
Disponibel indkomst standardiseret	184,7	150,0	160,3	162,0
Effekt af standardisering	-4,0	10,6	6,1	4,0
Heraf:				
- Køn	0,0	0,1	-0,1	0,1
- Alder	-1,9	1,2	5,9	4,9
- Herkomst	-1,2	4,6	0,7	0,4
- Uddannelse	-0,8	4,7	-0,4	-1,3

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 8. Fordeling i indkomstgrupper i 2003 opdelt på boligtype, 25-59 år

	Lavindkomst	Mellemindkomst	Højindkomst	I alt
	Procent			Procent
Ejerbolig	13	62	25	100
Almen bolig	40	55	5	100
Privat udl.	33	53	13	100
Andelsbolig	28	59	14	100
Alle	20	60	20	100

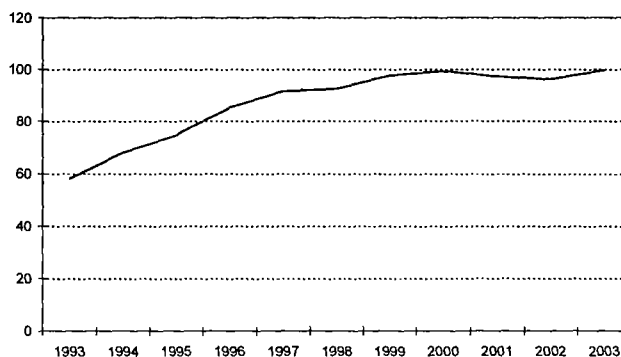
Anm.: Lavindkomstgruppen er defineret som de 20 procent fattigste målt ud fra den husstands-ækvivalerede disponible indkomst. Højindkomstgruppen er de 20 procent rigeste, mens mellemindkomstgruppen er de mellemliggende 60 procent af befolkningen.
Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

Omvendt viser tabellen, at boligejerne er koncentreret i den høje ende af indkomstfordelingen. Kun 13 procent af boligejerne befinder sig således i lavindkomstgruppen, mens 25 procent af boligejerne befinder sig i højindkomstgruppen.

Overrepræsentationen af de almene beboere i lavindkomstgruppen er i løbet af de seneste ti år steget fra omkring 60 procent til omkring 100 procent. Der er med andre ord sket en yderligere koncentration af de almene beboere i den lave ende af indkomstfordelingen. Tendensen til stigende koncentration har primært fundet sted i perioden 1993 til 1999, mens

overrepræsentationen i lavindkomstgruppen fra 1999 til 2003 stort set har været konstant, jf. figur 6.

Samlet set tegner der sig et billede af, at uligheden mellem boligejere og lejere (herunder specielt beboere i den almene sektor) er steget over den seneste tiårsperiode. Samtidig med, at uligheden mellem ejere og lejere er steget, er det sket en stigning i uligheden indenfor gruppen af boligejere og indenfor gruppen af lejere i de almene boliger. Denne tendens er belyst i tabel 9, der viser, at de 20 procent fattigste, der bor i de almene boliger, har haft et fald i den disponible indkomst på

Figur 6. Overrepræsentation i lavindkomstgruppen af beboere i den almene sektor, 25-59 år

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

Boks 1. Beregning af provenu og fordelingsvirkninger af ejendomsværdi-skatte loftet

For at kunne foretage en præcis beregning af såvel de provenu- og fordelingsmæssige konsekvenser af loftet over ejendomsværdiskatten i 2005 er det i princippet nødvendigt at have adgang til lovmodellen på individ- og ejendomsniveau frem til 2005. AErådet har imidlertid kun adgang til registeroplysninger om ejendomsværdiskattebetalinger frem til 2002 og disse oplysninger er derfor fremskrevet til 2005 for at kunne foretage beregningerne. Det er således de samme ejendomme, der indgår i alle analyseårene, og der tages således ikke højde for nybyggeri, tilbygninger, nedrivninger mv. Det vurderes imidlertid kun at have helt marginal betydning for beregningerne. Derimod er det helt afgørende for beregningen, hvorledes ejendomsvurderingerne fremskrives.

Fra 2002 til 2003 er ejendomsvurderingerne fremskrevet på baggrund af den faktiske stigning i ejendomsvurderingen fra SKAT opdelt på kommuneniveau og ejendomstype (enfamiliehuse, ejerlejligheder og fritidshuse). Det betyder, at alle ejendomme af samme type indenfor de enkelte kommuner antages at stige med samme stigningstakt.

Fra 2003 til 2005 er ejendomsvurderingerne fremskrevet på baggrund af en prognose fra SKAT over udviklingen i ejendomsvurderingerne. Denne prognose er udarbejdet på amtsniveau opdelt på ejendomstyperne (enfamiliehuse, rækkehuse, ejerlejligheder og fritidshuse). Det betyder, at alle ejendomme af samme type indenfor de enkelte amter i denne periode antages at stige med samme stigningstakt. Da der kan være store variationer i stigningerne mellem kommunerne indenfor samme amt og indenfor de enkelte kommuner, er der tale om en forholdsvis grov antagelse.

SKAT har på hjemmesiden www.skat.dk i oktober 2005 lavet en prognose over provenuet fra ejendomsværdiskatten med og uden skattestop. Som det fremgår af tabellen nedenfor ligger det beregnede provenutab for 2002 og 2003 på niveau med AErådets beregninger, men for 2005 er der tale om en meget markant forskel.

Tabel 1a. Skønnet provenutab som følge af ejendomsværdiskattestoppet

	2002	2003	2004	2005
			Mia. kr.	
AErådet	0,4	1,4	2,7	5,2
SKAT	0,4	1,3	1,4	3,2

Kilde: SKAT og AErådet

Baggrunden for denne forskel vurderes primært at skyldes, at SKAT her benyttet de såkaldte årsreguleringsprocenter fra 2003 til 2004, som indebærer en betydelig undervurdering af den faktiske udvikling i boligpriserne i denne periode.

erne, der har de højeste indkomster, har modtaget omkring 35 procent af den samlede skattelettelse, mens de 10 procent fattigste familier kun modtager godt 2 procent af skattelettelsen. Baggrunden for den skæve fordelingsprofil er først og fremmest, at ejendomsværdiskattestoppet kun er en fordel for familier, der ejer fast ejendom, og denne andel er markant større i højindkomstgruppen, end tilfældet er i lavindkomstgruppen.

Hvis der udelukkende ses på fordelingen af skattelettelsen blandt boligejerne, viser tabel 12, at de 10 procent rigeste boligejere er den gruppe, der har haft den største lettelse i ejendomsværdibeskatningen – både målt i kr., men også målt i reduceret skatteprocent. Mens den gennemsnitlige lettelse i ejendomsværdiskatten som nævnt tidligere er 0,27 procent enhed som følge af skattestoppet, har de rigeste 10 procent af boligejerne oplevet en reduktion på 0,38 procent enhed. Baggrunden for, at ejendomsværdiskattestoppet i særlig grad har gavnet de rigeste

boligejere, er, at prisstigningerne generelt har været højest i de områder, hvor indkomstniveauet er højt. Dertil kommer, at mange i den højeste indkomstgruppe bor i huse med en ejendomsvurdering over progressionsknækket, så i fravær af skattestop ville disse boligejere skulle betale væsentlig mere i 3-procent skat.

Måles lettelsen i boligbeskatningen i kroner, viser tabel 12, at de rigeste 10 procent af boligejerne i gennemsnit har oplevet en skattelettelse på 9.600 kr. i 2005, mens de fattigste 30 procent har oplevet en lettelse i ejendomsværdibeskatningen på omkring 2.000 kr. i 2005.

6. Formueudviklingen for boligejere og lejere

Som vist i kapitel 1 er den gennemsnitlige nettoformue for personer over 17 år på 341.000 kr. i 2003. Formuens størrelse varierer imidlertid meget mellem de forskellige boligformer. Blandt boligejerne er den gennemsnitlige nettoformue på 476.000 kr., mens beboere i de almene

Tabel 12. Gennemsnitlig ejendomsværdiskattesats for boligejere i 2005 med og uden skattestop fordelt på indkomstgrupper

	Uden skattestop	Med skattestop	Reduktion i skatteprocent	Gennemsnitlig lettelse pr. familie
	Procent enhed			1.000 kr.
Fattigste 10 procent	0,81	0,58	0,24	2,0
2. decil	0,80	0,58	0,22	2,0
3. decil	0,81	0,59	0,22	2,4
4. decil	0,82	0,59	0,23	2,6
5. decil	0,83	0,59	0,24	2,9
6. decil	0,83	0,59	0,24	3,2
7. decil	0,83	0,58	0,25	3,6
8. decil	0,84	0,57	0,26	4,1
9. decil	0,84	0,56	0,29	5,1
Rigeste 10 procent	0,95	0,56	0,38	9,6
Alle	0,85	0,58	0,27	3,8

Anm.: Kun familier, der ejer mindst én ejerbolig/fritidshus er medtaget.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Formuen vil typisk stige gennem livsforløbet i takt med, at opspring fra erhvervsindkomst akkumuleres og boligejere gradvist afdrager gæld i huset.

Denne sammenhæng er illustreret i figur 7, der viser, hvordan den gennemsnitlige nettoformue afhænger af alderen indenfor forskellige boligtyper. Som det fremgår, er der for alle boligtyper en tendens til, at nettoformuen øges med alderen. Dette gælder særligt for boligejere. For boligejere over 75 år er nettoformuen i 2003 på omtrent 1.100.000 kr. pr. person. Samtidig viser figuren, at der er en tendens til, at nettoformuen ikke stiger yderligere efter 75-års alderen. Det kan for det første skyldes, at den enkelte ikke længere har gæld og derfor ikke øger formuen via gældsreduktion. Derudover kan det skyldes, at ældre i en vis udstrækning bruger formueafkastet (boligprisstigningerne og/eller det finansielle afkast) enten til privat forbrug eller overfører skattefri beløb til børn og børnebørn som forskud på arven for derved at undgå eventuel arveafgift.

For pensionister, der bor i almene boliger, udgør den gennemsnitlige nettoformue omtrent 200.000 kr., mens nettoformuen for pensionister i andelsboliger eller privat udlejningsbyggeri ligger på omkring 400.000 kr.

7. Store forbrugsmuligheder for pensionister i ejerbolig
Som vist i de foregående afsnit har en stor del af pensionisterne store formuer udover eventuel pensionsopsparing. F.eks. har de fleste pensionister, der bor i ejerbolig, typisk ingen – eller forholdsvis lille – gæld i huset, og der er derfor ofte en betydelig friværdi i huset. Derudover er der mange pensionister, der har fri opsparing i form af aktier, obligationer eller bank-

indeståender. Såfremt den enkelte pensionist vælger løbende at bruge af denne formue frem for at give den videre som arv til børn og børnebørn, bliver det derved muligt at opnå et højere forbrug, end den løbende indkomst giver mulighed for.

I dette afsnit er der foretaget beregninger, der belyser hvor meget, formuen påvirker pensionisternes forbrugsmuligheder, hvis den enkelte gradvist bruger af formuen. I beregningerne er det antaget, at den enkelte bruger af formuen i et tempo svarende til, at hele formuen er forbrugt på det (statistisk set) forventede dødstidspunkt. For en mand på 67 år indebærer denne forudsætning, at hele formuen er brugt til forbrug, når han bliver godt 81 år, idet den forventede restlevetid for 67-årige mænd er 14,3 år. I boks 2 er beregningsforudsætningerne nærmere beskrevet.

Ved at indregne formuen i pensionisternes forbrugsmuligheder øges den gennemsnitlige disponible indkomst i 2003 fra 140.400 kr. til 217.000 kr. – dvs. en stigning på næsten 77.000 om året, jf. tabel 14. Omregnet til merforbrug om måneden svarer det til ca. 6.400 kr. Nedsparing af eventuel formue kan således give et betydeligt løft i de løbende forbrugsmuligheder for pensionister. Af løftet i forbrugsmulighederne på 77.000 kr. om året bidrager nedsparing af friværdien med godt 50.000 kr., mens det løbende forbrug af finansiell formue kan løfte forbrugsmulighederne med yderligere godt 26.000 kr. om året.

Som det fremgår af tabel 14, kan formuen – i gennemsnit – bidrage til at øge forbrugsmulighederne for alle indkomstgrupper set under ét. F.eks. øges indkomsten for de fattigste 10 procent fra 83.000 kr. til 114.500 kr., mens de rigeste 10 pro-

Tabel 14. Fordeling af disponible indkomster blandt pensionister, 2003

	Disponibel indkomst	Formuekorrigeret disponibel indkomst	Bidrag fra boligformue	Bidrag fra finansiel formue
1.000 kr.				
Fattigste 10 procent	83,4	114,5	16,9	14,2
2. decil	99,0	139,6	26,2	14,4
3. decil	105,5	146,9	27,5	13,9
4. decil	111,5	156,2	27,1	17,7
5. decil	117,7	163,4	27,2	18,5
6. decil	126,7	190,4	40,3	23,4
7. decil	138,9	214,8	49,1	26,9
8. decil	155,6	242,4	59,2	27,6
9. decil	182,9	302,3	84,2	35,2
Rigeste 10 procent	283,4	499,6	144,5	71,7
I alt	140,4	217,0	50,2	26,4

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Selvom indregningen af formuen i forbrugsmulighederne øger de gennemsnitlige forbrugsmuligheder for både de laveste og højeste indkomstgrupper indebærer indregningen af formuen, at der er en betydelig større ulighed i forbrugsmulighederne, end de "rene" disponible indkomster giver indtryk af. Det er illustreret i figur 8, der viser hvor stor en andel af indkomsten/forbrugsmulighederne, der tilhører de enkelte indkomstgrupper. Ser vi på de rigeste 10 procent af befolkningen, fremgår det, at målt ud fra den disponible indkomst har denne gruppe omkring 20 procent af indkomstmassen.

Medtages formuen, øges denne andel til 28 procent af de samlede forbrugsmuligheder. Omvendt viser figuren, at for de 10 procent fattigste reduceres deres andel af de samlede forbrugsmuligheder fra knap 6 procent til knap 4 procent ved indregning af formuen.

At uligheden blandt pensionisterne stiger ved at indregne formuen i forbrugsmulighederne kan alternativt illustreres ved at se på ginikoefficienten henholdsvis før og efter indregningen af formuen. Som det fremgår af tabel 16, øges ginikoefficienten i 2003 fra 20,0 procent til 33,3 procent ved at medtage formuen i indkomstdefinitionen. Det er umiddelbart

Tabel 15. Pensionisters placering i indkomstfordeling med og uden indregning af formuen, 2003

	Placering i indkomstfordeling når formue indregnes		
	Lavindkomst	Mellemindkomst	Højindkomst
	Procent		
Lavindkomst	57,2	40,2	2,6
Mellemindkomst	14,0	75,1	10,9
Højindkomst	0,9	34,5	64,6

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

i gennemsnit har større forbrugsmuligheder end personer i de erhvervsaktive aldersgrupper. På den baggrund kan det diskuteres, om det er rimeligt, at ældre i en række forskellige sammenhænge begrundes økonomisk uden skelen til deres formueforhold – herunder specielt boligformue. F.eks. er det vanskeligt at se rationalet for at pensionister med store friværdier begrundes med en særlig lav ejendomsværdiskat, ligesom det er "spild" af offentlige midler at give ældrecheck til rige pensionister med store friværdier. Tilsvarende kan der argumenteres for, at pensionstillægget – dvs. den indkomstafhængige del af folkepensionen – i en eller anden grad også gøres afhængig af den enkeltes samlede formue.

I perioden fra 1996 til 2003 er forbrugsmulighederne for pensionister steget med i gennemsnit 3,2 procent om året, når der renses for den generelle inflation i perioden. For pensionister, der bor i ejerbolig, har denne fremgang været 3,8 procent, mens pensionister, der bor til leje i almene boliger, kun har oplevet en real fremgang i forbrugsmulighederne på 1,8 procent om året, jf. tabel 17. Disse forskelle afspejler blandt andet, at den del af stigningen i forbrugsmulighederne, der skyldes formuefremgang, har været langt

større for boligejere på grund af de stigende boligpriser.

Samtidig viser tabellen, at når formuen indregnes i forbrugsmulighederne, har pensionister, der bor i ejerbolig, i gennemsnit en mulighed for et forbrug på 267.300 kr. om året – dvs. mere end 22.000 kr. pr. måned. Blandt de erhvervsaktive aldersgrupper (25-59 årige) er det kun 8 procent, der har en disponibel indkomst, der er højere, hvilket viser, at pensionister, der bor i ejerbolig, generelt er meget gunstigt stillet rent økonomisk. Samtidig understreger denne beregning det urimelig i, at alle pensionister i ejerbolig får "aldersrabat" på ejendomsværdiskatten.

Et af argumenterne for at give pensionister rabat på ejendomsværdiskatten har formentlig oprindeligt været, at en del pensionister kan have vanskeligt ved at betale fuld ejendomsværdiskat som følge af lav disponibel indkomst. Men her er pointen, at friværdien kan benyttes til at betale ejendomsværdiskatten med enten ved optagelse af lån i en kreditforening eller pengeinstitut eller ved, at der bliver mulighed for at indefryse ejendomsværdiskatten med en forrentning svarende til markedsrenten.

Tabel 17. Formuekorrigerede disponible indkomster for pensionister				
	1996	2003	Ændring	Gennemsnitlig årlig ændring
	1.000 kr. 2003-priser			Procent
Ejerbolig	206,4	267,3	60,9	3,8
Almen	125,5	141,7	16,2	1,8
Privat udl.	149,5	176,7	27,2	2,4
Andelsbolig	131,0	155,9	24,8	2,5
I alt	174,4	217,0	42,6	3,2

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

være et øget provenu fra et øget afkastprovenu. Hvis indbetalinger på pensionsordninger, der overstiger 100.000 kr., blev beskattet efter de almindelige regler frem for efter de mere lempelige regler, der gælder for pensionsafkast, ville dette kunne give et permanent årligt provenu på mellem 1,1-1,6 mia. kr.

2. Skattefordele ved pensionsopsparing

Der ligger flere mulige skattebesparelser ved at indbetale bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger. For det første beskattes afkastet fra pensionsordningen kun med 15 procent, hvilket er en del lavere end beskattningen af kapitalindkomst og aktieindkomster.

Udover den favorable afkastbeskatning ligger der en mulig skattebesparelse i, at man udskyder betalingen af indkomstskatten ved indbetaling til pensionsordninger med løbende udbetalinger. Således kan man fuldt fratække indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger i skattegrundlaget, og indkomstskatten af dette betales først ved udbetalingen af pensionen. I dette ligger der to mulige skattefordele. Dels vil nogle personer betale topskat i de år, de arbejder, men ikke i de år, hvor de modtager pensionen. På indbetalingstidspunktet fratækkes beløbet i topskattegrundlaget, mens der på udbetalingstidspunktet skal betales en skattesats mindre end topskatten for den del af pensionsudbetalingen, der ligger under topskattegrænsen. Derudover er der en mulighed for, at indkomstskatten bliver lettet i årene fremover, hvorved en del af den skattegevinst, der opstår på indbetalingstidspunktet, bliver permanent. Med andre ord deltager man i et "lotteri" om, hvorvidt indkomstskatten bliver sænket i årene fremover.

For at illustrere dette gennemgås der her et simpelt eksempel, hvor indbetalinger på pensionsordninger og almindelige opsparingsordninger sammenlignes. Dels under antagelse af, skattesatserne ikke ændrer sig over tid og dels, hvor topskattesatsen er faldet ved udbetalings-tidspunktet.

Det antages, at der i alle tilfælde brutto spares 240.000 kr. op hvert år i ti år. Dette sker i form af obligationer, aktier eller på en pensionsordning med løbende udbetalinger. I tilfældet med obligationer og aktiekøb betales der indkomstskat, inden købet foretages, mens der ved en pensionsopsparing først betales indkomstskat ved udbetalingstidspunktet. I alle tilfælde er der regnet på et indkomstgrundlag over topskattegrænsen, og der er antaget en positiv nettokapitalindkomst. Alle opsparingsordninger giver det samme årlige afkast før skat på fem procent. Hvor stor er opsparingen efter de ti år i disse tilfælde? Dette er illustreret i tabel 1 nedenfor.

Som det fremgår af tabellen, er den samlede opsparing efter skat ikke ens ved de tre opsparingstyper. Således giver pensionsordningen den højeste samlede opsparing, mens obligationsopsparingen giver den laveste opsparing efter skat. Og dette selvom det forudsatte afkast før skat er fuldstændig ens på tværs af opsparingsformerne. Ved at beskatte afkastet på opsparing forskelligt, afhængigt af, om opsparingen er placeret på en pensionsordning, obligationsopsparing eller aktiebeholdning, da gøres det mest fordelagtigt at placere opsparingen på en pensionsordning med løbende udbetaling. Der er dog selvfølgelig den hage ved pensionsopsparingen, at man ikke kan få den udbetalt, når man vil, men skal have den udbetalt over minimum en tiårig periode.

Boks 1. Pensionsindbetalingsregler

Der er forskellige skatteregler gældende afhængigt af, om der indbetales til en pensionsordning med løbende udbetaling eller en pensionsordning hvor udbetalingen er et engangsbeløb. En pensionsordning med løbende udbetaling kan være en ratepension eller en pensionsordning med livslang løbende udbetalinger. Pensionsordninger, der udbetales som et samlet beløb, er typisk en kapitalpension.

Indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan fuldt fratrækkes i indkomstskattegrundlaget. Dette fradrag kan udnyttes helt til topskatten, og kan således have en skatteværdi på op til 59 procent. Når pensionen udbetales, betaler man skat af dette efter de gældende indkomstskatteregler.

Indbetalinger til en kapitalpension kan derimod ikke fuldt fratrækkes i indkomstskattegrundlaget. Således kan der kun fratrækkes indbetalinger til kapitalpensioner på op til 42.000 kr. pr. år, og derudover kan disse indbetalinger ikke fratrækkes i topskattegrundlaget. Den maksimale fradragsværdi for indbetalinger til kapitalpensioner kan derfor kun blive på omkring 45 procent. Når kapitalpensionen kommer til udbetaling, beskattes det udbetalte beløb med 40 procent.

Der er dog visse begrænsninger på indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger. Således skal indbetalingerne som udgangspunkt indbetales over en årrække på minimum ti år. Indbetaler man et enkelt år et forhøjet bidrag til sin løbende pensionsordning, kan dette ikke fuldt ud udnyttes som fradrag i indbetalingsåret. I stedet skal dette fradrag udjævnes over ti år. Har man udnyttet et for højt fradrag ved midlertidige store indbetalinger, bliver der tillagt en årlig rente på seks procent på efterskattebetalingen.

Ved denne metode skal man altså reelt kun betale 41 procent af renteudgifterne ved lånet, da resten finansieres ved en skattebesparelse. Omvendt beskattes afkastet på pensionsordningen kun med 15 procent. Derudover ligger der en yderligere potentiel skattebesparelse i, at indkomstkattesatsen kan falde på udbetalingstidspunktet i forholdt til indbetalingstidspunktet. Enten hvis skattesatsen falder som følge af en politisk beslutning eller, hvis hele eller dele af pensionsudbetalingen ligger under topskattegrænsen, mens hele indbetalingen blev fratrukket i topskattebetalingen.

Nedenfor er der regnet på et konkret eksempel, hvor en person benytter denne model. Personen låner en mio. kroner på et afdragsfrit lån og indbetaler disse penge på en pensionsordning med løbende udbetaling. Denne indbetaling fratrækkes i indkomstskattegrundlaget over en tiårig periode. Personen har positiv nettokapitalindkomst og betaler topskat. Konsekvenserne af at benytte denne model er belyst i tabel 2 nedenfor.

Ved at benytte denne model får personen en nettogevinst på 266.254 kr. Og dette under forudsætning af, at renten på lånet og pensionsopsparingen er de samme – nemlig fem procent. Gevinsten lig-

sammenlignes med, at det samlede antal årlige fraflytninger af danske statsborgere fra Danmark er faldet med 3,5 procent i samme periode.

Nogle af de mest populære steder for personer over 60 år at fraflytte til er Spanien eller Frankrig. Således var omkring 40 procent af fraflytningerne af danske statsborgere over 60 år til Frankrig eller Spanien i 2004.

Mens de ovenstående tal siger noget om omfanget af de årlige udflytninger, siger de ikke direkte noget om det samlede antal pensionister bosat i udlandet. Et mål for dette er at se på hvor mange personer over 67 år, der er bosat i udlandet og som samtidig modtager en offentlig pension fra Danmark. Dette antal har været stigende over de seneste ti år. Således er der omkring 10.000 personer over 67 år bosat uden for Norden, som modtager offentlig pension fra Danmark. Dette er næsten en fordobling i forholdt til antallet i 1995. En oversigt over udviklingen i dette er vist i tabel 3 nedenfor.

Af tabellen fremgår det, at antallet af pensionsmodtagere bosat i Frankrig og Spanien har været stigende i perioden. Således er antallet af personer over 67 år, der modtager pension fra Danmark, men er bosat i Frankrig og Spanien, steget med henholdsvis 168 og 85 procent over perioden. Er man bosat i disse lande, skal

der ikke betales skat i Danmark af hverken folkepension eller private pensioner. Beskatningsretten er derimod hos bopælslandet.

Det skal bemærkes, at udover de personer, der er anført i tabellen, er der omkring 10.000 personer over 67 år bosat uden for Danmark i de nordiske lande, der modtager pension fra Danmark i 2005. Heraf er langt hovedparten bosat i Sverige. Dette udgør ikke noget skattemæssigt problem, da kildelandet – dvs. Danmark – har beskatningsretten. Folkepensioner og private pensioner opsparet i Danmark bliver således beskattet i Danmark, selvom man er bosat i et andet nordisk land.

I tabellen er kun angivet personer, der modtager offentlig pension fra Danmark. Det reelle omfang af pensionister bosat i udlandet er derfor større, end tallene i tabel 3 angiver. Således vil personer, der ikke modtager offentlig pension fra Danmark, ikke indgå i statistikken, selvom de får private pensionsordninger optjent i Danmark, udbetalt i udlandet.

5. Beskrivelse af hvem der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt i pensionsordninger med løbende udbetalinger. På baggrund af lovmodellen fra 2003 gives der i dette afsnit en beskrivelse af de personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsopsparinger med løbende udbetalinger. Pensionsindbetalin-

Tabel 3. Antal personer over 67 år bosat i udlandet, som modtager offentlig pension fra Danmark

	1995	2000	2005
Bosat uden for Norden i alt	5.296	9.990	9.894
Bosat i Frankrig	370	610	991
Bosat i Spanien	964	1.287	1.786

Anm.: Kun personer bosat uden for Norden er medtaget.

Kilde: Diverse Statistiske efterretninger, Danmarks Statistik samt AErådet.

gruppe, mens kvinderne kun udgør de 20 procent.

Udover at mænd er klart overrepræsenteret i denne gruppe, indbetaler de også et højere beløb årligt, end kvinder gør. Således ligger den gennemsnitlige årlige indbetaling for mænd næsten 15 procent højere end den gennemsnitlige årlige indbetaling for kvinder i denne gruppe. Kønsfordelingen blandt de høje pensionsindbetalinger fremgår af tabel 5.

Udover den skæve kønsfordeling er der en klar overvægt af personer over 50 år i denne gruppe. Således udgør personer mellem 50 og 65 år næsten to tredjedele af de personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger. Dette er næsten en dobbelt så stor en andel, som denne aldersgruppe udgør af befolkningen mellem 25 og 65 år. Pensionsopsparingen er for en stor dels vedkommende altså ikke en langsigtet opsparing, men har mere karakter af en almindelig opsparing, der er subsidieret gennem

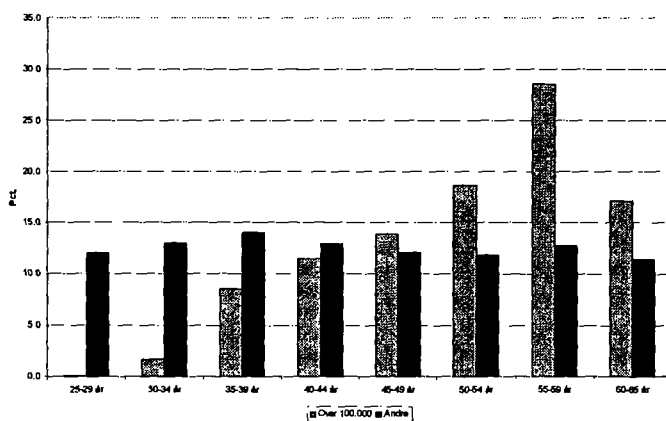
skattesystemet. Den konkrete aldersfordeling kan ses af figur 1 nedenfor.

Af figuren fremgår det også, at den største enkelte aldersgruppe er personer mellem 55 og 59 år, hvor knap 30 procent af indbetalerne befinder sig. Herudover ses det af figur 1, at der er meget få personer under 40 år, der indbetaler store beløb på pensionsordninger.

Udover, at personer over 50 år er antalsmæssigt overrepræsenteret i gruppen af personer med store pensionsindbetalinger, er deres gennemsnitlige indbetaling også væsentlig højere end indbetalingerne fra personer under 50 år i samme gruppe. Blandt personer med indbetalinger over 100.000 kr. er den gennemsnitlige årlige pensionsindbetaling således over 30 procent højere for personer over 50 år, end indbetalingen for personer under 50 år.

Generelt er der en stigende gennemsnitlig indbetaling med alderen for denne

Figur 1. Aldersfordeling

Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år er medtaget. Pensionsindbetalingerne er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling.

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen.

lig. For resten af befolkningen mellem 25 og 65 år bor 70 procent i ejerbolig.

Næste aspekt, der belyses, er bruttoindkomsten blandt personer, der indbetaler store årlige pensionsbeløb. Ikke overraskende har disse personer en høj bruttoindkomst og mere end 20 procent af disse personer har en bruttoindkomst over 1 mio. kroner. Fordelingen på bruttoindkomstgrupper af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr., sammenlignet med resten af befolkningen mellem 25 og 65 år er vist i figur 3 nedenfor.

I figur 3 bliver det tydeligt illustreret, at indkomstfordelingen er meget skæv i denne gruppe. Således har omkring 85 procent af personerne med de høje indbetalinger en bruttoindkomst over 400.000 kr. årligt, mens omkring 85 procent af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år har en årlig bruttoindkomst under 400.000 kr. årligt.

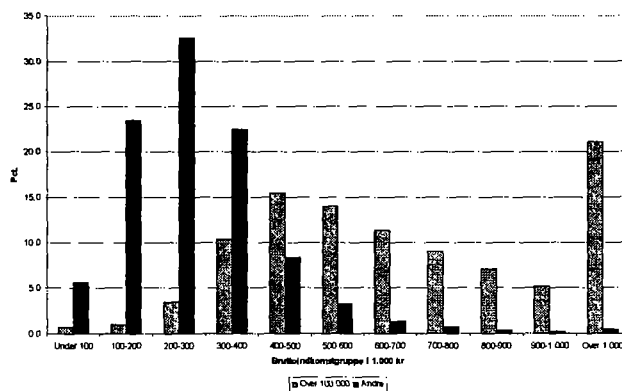
Gruppen af personer, der har en bruttoindkomst over 1 mio. kr., er også den

gruppe, der indbetaler langt det største årlige pensionsbeløb. Denne gruppe indbetaler således over 330.000 kr. årligt, hvilket er 40 procent mere end den gennemsnitlige indbetaling for hele gruppen af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt.

Den gennemsnitlige årlige indbetaling fordelt på bruttoindkomstgrupper er illustreret i figur 4.

I forlængelse af beskrivelsen foretaget på baggrund af bruttoindkomster kan det være interessant at se på, hvorledes formuefordelingen er blandt personer med høje indbetalinger. Her er gruppen af personer med høje pensionsindbetalinger også klart overrepræsenterede i de høje grupper. Således har over 40 procent en nettoformue over en mio. kr., mens kun knap 8 procent af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år har en nettoformue af den størrelsesorden. Omvendt har over 40 procent af resten af befolkningen en nettoformue på nul kr. eller under, mens det kun er tilfældet for 15 procent af perso-

Figur 3. Fordelt på bruttoindkomst

Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år er medtaget. De angivne bruttoindkomster er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

Endelig ses der her på størrelsen af pensionsindbetalingen i forholdt til bruttoindkomstens størrelse. Her er det interessant, at personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. på pensionsordninger, anvender en meget større andel af deres bruttoindkomst på disse indbetalinger end personer, der indbetaler mindre end 100.000 kr. Således udgjorde pensionsindbetalingen omkring 24 procent for personer, der indbetalte mere end 100.000 kr., mens den udgjorde 7 procent for de personer, der indbetalte mindre end 100.000 kr. Generelt er der en klar sammenhæng mellem, at jo højere et beløb, der indbetales på pensionsordninger, desto større en andel af bruttoindkomsten udgør dette beløb. De store indbetalinger er altså ikke bare en fast andel af bruttolønnen. Dette er illustreret nedenfor i figur 6.

I figur 6 er det specielt bemærkelsesværdigt, at for de personer, der indbetaler mere end 1 mio. kr. på pensionsopsparinger med løbende udbetalinger, udgør deres pensionsindbetaling 150 procent af deres bruttoindkomst. Altså endnu et tegn

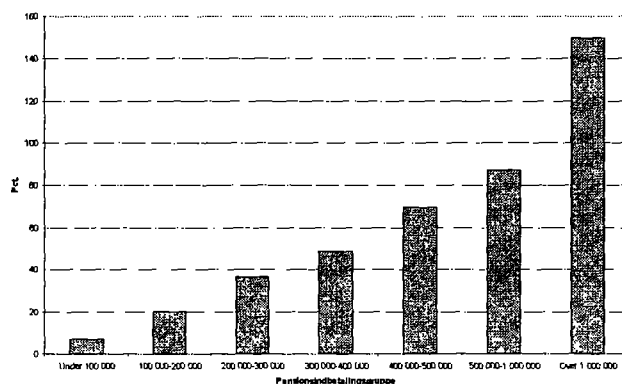
på, at pensionsopsparingen anvendes som skattetækning.

6. Udvikling i antal personer, der indbetaler store beløb på pensionsordninger

I dette afsnit gives en beskrivelse af udviklingen i antallet af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Der er brugt data fra 1999-2003 og grænsen på de 100.000 kr. er kørt tilbage i tid ved at bruge satsreguleringen. I foregående afsnit blev pensionsindbetalingerne kørt frem til 2006 niveau for at give et billede af, hvordan sammensætningen ser ud i dag. I dette afsnit ses der derimod på udviklingen over tid, hvorfor indbetalingerne ikke fremskrives, men grænsen på 100.000 kr. reguleres tilbage med satsreguleringen.

I perioden 1999 til 2003 er antallet af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt i faste priser, steget kraftigt. Således er antallet steget fra knap 38.000 personer i 1999 til omkring 62.000 personer i 2003. Altså en stigning på knap 65 pro-

Figur 6. Pensionsindbetaling som andel af bruttoindkomst. Median

Anm.: Som figur 1.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

andel af bruttoindkomst, vist. Figuren viser, at mens grupperne med en andel under 30 procent er faldet, er grupperne med en andel over 30 procent vokset i perioden 1999-2003. Stigningen i medianen kan altså genfindes i alle de høje pensionsindbetalingsintervaller.

Af figuren fremgår det, at andelen af personer, der indbetaler et pensionsbeløb, der overstiger deres bruttoindkomst, har været stigende i perioden. Således steg denne andel med knap 20 procent i perioden 1999-2003. Stigningen i denne gruppe kan være en yderligere indikation på, at ordningen i stigende omfang bliver anvendt som skattetænkning. En indbetaling til pensionsordninger, der overstiger bruttoindkomsten, kan finansieres enten ved en arbejdsgiveradministreret ordning, lånefinansieres eller gennem en omlægning af formuen.

Det er ikke de samme personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. hvert år i perioden. Således har i alt knap 105.000 forskellige personer indbetalt mere end 100.000 kr. i faste priser på en pensionsopsparing med løbende udbetaling i et eller flere år i løbet af perioden. Heraf har omkring halvdelen kun indbetalt et så højt beløb i et enkelt år. Omvendt har godt 20.000 personer indbetalt et beløb over 100.000 kr. i faste priser i alle fem år.

7. Provenu af beskatning af pensionsindbetalinger

I dette afsnit gives et bud på hvor stort et provenu, en beskatning af pensionsindbetalinger over 100.000 kr. potentielt kan give. Beregningen forudsætter, at grænsen for fradragsberettiget pensionsindbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger fastsættes til 100.000 kr. Derudover vil afkastet på indbetalinger over 100.000 kr. ikke være skatte-

begunstiget på samme måde, som indbetalinger under grænsen er. Med denne ordning består provenuet af to elementer. Dels en fremrykning af indkomstkattetilbetalingen dels en højere skat på afkastet fra den del af indbetalingerne på pensionsordninger med løbende udbetalinger, der overstiger 100.000 kr.

Grunden til, at det kan være fornuftigt at indføre en grænse på pensionsindbetalinger, er, at dette begrænser muligheden for at udnytte ordningen til skattetænkning. Som illustreret ovenfor er der meget, der tyder på, at mange udnytter ordningen til en subsidiering af almindelig opsparing frem for en pensionsopsparing. Derudover er det generelt ikke sundt med et ubegrænset subsidie. Eksempelvis er der også en grænse for hvor meget, der årligt er fradragsberettiget til indbetaling på kapitalpensioner. At grænsen udgør 100.000 kr. er blot et rundt bud på, hvor grænsen bør ligge, og niveauet for denne grænse kan diskuteres. Det kan bemærkes, at maksimumsgrænsen for fradrag til indskud på kapitalpensioner er på 42.000 kr.

En del af fremrykningen af indkomstkattetilbetalingen er ikke blot en fremrykning, men også en permanent provenustigning. Således skal der ikke i alle tilfælde betales topskat af udbetalingen af pensionen, selvom indbetalingen blev fratrukket i topskattegrundlaget på indbetalingstidspunktet. Det er tilfældet, hvis indbetaleren ligger over topskattegrænsen på indbetalingstidspunktet, men helt eller delvist under grænsen ved udbetaling. Derfor vil en del af det fremrykkede provenu være permanent. En beregning af provenuet af den fremrykkede indkomstkattetilbetaling er illustreret i tabel 10.

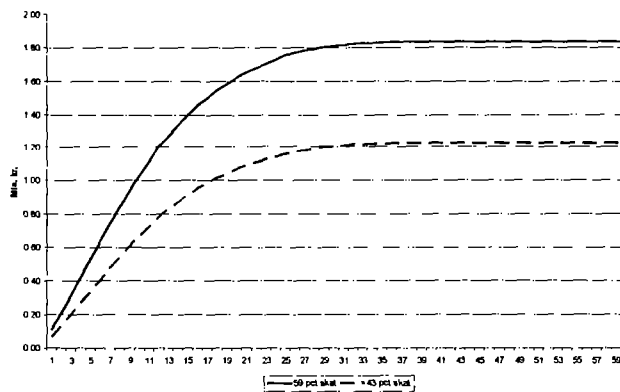
Tabel 11. Provenu af afkastbeskatning af pensionsindbetalinger over 100.000 kr.		
Metode	Efter ti år	Permanent årligt provenu
	Mia. kr.	
Alderskorrigeret. Skat på 43 pct.	0,7	1,1
Alderskorrigeret. Skat på 59 pct.	1,0	1,6

Anm.: Det er forudsat, at pensionsindbetalingerne udbetales over en tiårig periode, startende fra man er 66 år og at pensionsindbetalingernes andel af lønnen holdes fast. Ved fuld indfasning beskattes alle indestående på pensionsopsparinger, der stammer fra en indbetaling over 100.000 kr. med den angivne procentsats. Der er antaget en årligt vækstkorrigeret realrente på 2,6 procent i afkast af pensionsopsparing og en tilbagediskonteringsrate på 1,1 procent, hvilket svarer til DØRS og DREAMS standardforudsætninger. Forskellen på de 2,6 og 1,1 kommer fra en antagelse om en risikopræmie på 3 procent ved at holde aktier og en portefølje på 50/50 af aktier og obligationer i pensionsopsparingen. Det permanente årlige provenu er angivet i nutidsværdier.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Som det ses af figur 8, er der en forholdsvis hurtig udvikling op til ligevægtsniveauet. Det skyldes, at hovedparten af

pensionsindbetalingerne stammer fra personer over 50 år.

Figur 8. Udvikling i årligt provenu fra afkastbeskatningen

Anm.: Se tabel 11 ovenfor.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.